R·A·R·I·S

Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije
Regional Development Agency Eastern Serbia

ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ПРОГРАМА ПРЕТПРИСТУПНЕ ПОМОЋИ ЗА РУРАЛНИ РАЗВОЈ

(ИПАРД II ПРОГРАМ)

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Maj, 2017.

САДРЖАЈ

1. УВОД ..... - 4 -
2. ПОДРШКА НА НАЦИОНАЛНОМ, ПОКРАЈИНСКОМ И ЛОКАЛНОМ НИВОУ ..... - 6 -
3. ЗАЈЕДНИЧКА ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА 14
4. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПОГЛАВЉЕ 11 ПОЉОПРИВРЕДА И РУРАЛНИ РАЗВОЈ 15
5. ПРЕТПРИСТУПНИ ФОНДОВИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ЗА РУРАЛНИ РАЗВОЈ 17
6. ПРЕПОРУКЕ 33
7. ПРИЛОГ 1: ПРАВИЛНИЦИ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 42
8. ПРИЛОГ 2: ЛИСТА МИНИМАЛНИХ НАЦИОНАЛНИХ СТАНДАРДА 44

Сви ставови изнети у тексту ни на који начин не представљају ставове и мишљење Фондације за отворено друштво

Листа скраћеница

АП - Акциони план

АРРА - Акредитоване регионалне развојне агенције

ДГ АГРИ - Генерални директорат за пољопривреду и рурални развој

ЕАГФ - Европски пољопривредни гарантни фонд

ЕАФРД - Европски пољопривредни фонд за рурални развој

ЕК – Европска комисија

ЕУ – Европска унија

ЗПП - Заједничка пољопривредна политика

ЗУП – Закон о општем управном поступку

IACS - Интегрисани систем управљања и контроле

ИПАРД – Инструмент за претприступну помоћ за рурални развој

ИТ – Информационе технологије

КПП - Коришћена пољопривредна површина

LEADER – Француски акроним који означава – *Liaison Entre Actions de Development de l'Économie Rural* – Везе између акција руралног развоја

LPIS - Уређење катастра пољопривредног земљишта

МПЗЖС - Министарство пољопривреде и заштите животне средине

НПРР – Национални програм руралног развоја

ОЦД – Организације цивилног друштва

ОЕЦД – Организација за економску сарадњу и развој

РАС - Развојна агенција Србије

РРА – Регионална развојна агенција

РС – Република Србија

СГ – Службени гласник

СС – Секторски споразум

TAIEX – Биро за техничку помоћ и размену информација

SWOT – Предности, слабости, прилике, претње

УАП – Управа за аграрна плаћања

1. УВОД

Основне информације

Република Србија представља централни део Балкана и простире се на површини од 88.361 км² са популацијом од 7.186.862 становника, од чега 1.576.000 живи у Београду. Према ОЕЦД дефиницији рурална подручја у Србији чине 75,1% територије земље, која обухвата око половине укупног становништва (49,9%). Република Србија активно тежи приступању Европској унији.

У том смислу, Србија, заједно са 5 других земаља Западног Балкана, идентификована је као потенцијални кандидат за чланство у ЕУ током самита Европског савета у Солуну 2003. године. У 2008. години усвојено је Европско партнерство за Србију, постављајући приоритете за чланство земље у ЕУ. Република Србија је 2009. године формално поднела захтев за приступање ЕУ. У 2010. години је започет процес ратификације Споразума о стабилизацији и придруживању, а Европски савет је Србији одобрио статус земље кандидата 1. марта 2012. године, на основу мишљења Комисије о захтеву Србије за чланство који је усвојен у октобру 2011. године. У децембру 2013. године, шефови или председници влада држава чланица Европске уније потврђују одлуку Савета министара за почетак преговора о чланству са Србијом. Прва међувладина конференција одржана је 21. јануара 2014. године, чиме је отворен процес преговора Србије о придруживању ЕУ. Процес експланаторног и билатералног скрининга је завршен за сва преговарачка поглавља. У децембру 2015. године на Другој међувладиној конференцији су отворена прва преговарачка поглавља између Републике Србије и Европске уније (Поглавље 32 и Поглавље 35).

Опис тренутног стања, SWOT и дефинисање потреба

Структура пољопривредних газдинстава у Републици Србији је сложена и чине је мала пољопривредна газдинства која производе за сопствене потребе, пољопривредна газдинства која делимично производе за сопствене потребе, велика породична газдинства, као и велика предузећа са мешовитим власништвом.

Према попису пољопривреде из 2012. године, укупан број газдинстава у Републици Србији је 631.552, а коришћена пољопривредна површина износи 3.437.000 хектара. Највећи удео у укупном броју газдинстава (48,1%) имају мала газдинства (до 2 ha земље, која користе само 8% површине). Газдинства мања од 5 ha чине 77,4% укупног броја газдинстава и заузимају око 25% КПП. Насупрот томе, највећа газдинства, од преко 50 ha, чине само до 1% укупног броја газдинстава и обрађују око једне трећине КПП.

Просечна парцела КПП по газдинству у Републици Србији износи 5,4 ha, што је око једне трећине ЕУ – 27 просека (14,5 ha). КПП чини око 43% укупне површине Републике Србије, а по структури, оранице и баште чине до 73%, ливаде и пашњаци 21%, а вишегодишњи засади око 6%.

SWOT – ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО И ПРЕХРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА

СНАГЕ	**СЛАБОСТИ**
1) Добри агро-климатски услови за повећану пољопривредну производњу 2) Довољна површина обрадивог земљишта високог квалитета за пољопривредну производњу 3)Проширени производни капацитети и продуктивност у циљу задовољавајућег снабдевања домаћег тржишта 4)Већа потражња потрошача за производим домаће производње 5)Дуга традиција у производњи воћа, поврћа и грожђа, као и сточарска производња (месо и млечни производи) 6)Задовољавајући прерађивачки капацитети за производњу хране 7)Боље дефинисана политика и брига Владе за развој конкурентности овог сектора 8) Постојеће основне структуре за проширење и трансфер технологије за примарну производњу 9)Неке од постојећих јединица за прераду хране (млека и меса) су усклађене са стандардима ЕУ за безбедност хране (категорија А) 10) Постојећа шема подршке (директна плаћања и инвестициона подршка) за главне пољопривредно-прехрамбене секторе 11)Постојање великог броја образовних и научних институција	1)Мала пољопривредна газдинства и велики део пољопривредне производње која није оријентисана ка тржишту (издржавана газдинства) 2) Низак степен специјализоване пољопривредне производње 3) Слабе способности управљања газдинствима и недостатак свеобухватне саветодавне подршке и сталне обуке 4) Претежно старо становништво у руралним зонама 5) Тежак приступ кредитима 6) Недостатак финансијске подршке да би се испунили захтеви уведених прописа у области добробити животиња, безбедности хране, заштите животне средине, ветеринарских и фитосанитарних захтева 7) Недовољно познавање стандарда ЕУ 8) Недовољан ниво образовања пољопривредника на средњим и полувеликим газдинствима о производњи и економским активностима 9) Недостатак пољопривредне механизације, велика физичка радна снага 10) Застарела механизација, технолошка опрема и пољопривредни објекти 11) Слабе способности управљања газдинствима и недостатак свеобухватне саветодавне подршке и сталне обуке 12) Слаба повезаност истраживања и развоја, и мали корак ка иновацијама у пољопривредно-прехрамбеном сектору 13) Недовољно познавање коришћења обновљивих извора енергије из пољопривредне производње или прераде хране и ефикасне технологије ресурса 14) Недовољно интерсовање или образовање пољопривредника 15) Лоши системи за одводњавање и дренажу
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
1) Повољни услови за органску производњу 2) Планирана помоћ од ЕУ – ИПАРД II за период 2014-2020 3) Могуће повећање прихода смањењем трошкова производње	1) Време потребно за процес образовања и промену свести произвођача 2) Високи трошкови за прилагођавање квалитету, безбедности хране и стандардима добробити животне средине/животиња 3) Климатске промене и непредвиђене природне катастрофе

4) Усклађивање и спровођење државног законодавства са правним тековинама ЕУ 5) Могућности извоза због боље усклађености са стандардима 6) Већа подршка из државног буџета за пољопривреду и прехрамбену индустрију у циљу веће производње	4) Непредвидиве флуктуације цена пољопривредних производа 5) Селидбе људи, посебно младих, из руралних подручја 6) Дуг временски процес добијања грађевинских дозвола 7) Незавршен процес за легализацију изградње у неким селима и градовима 8) Национални стандарди су слични стандардима ЕУ

Утврђене потребе су:

1) Повећање конкурентности пољопривредног сектора;
2) Унапређење сектора за прераду за достизање стандарда ЕУ;
3) Диверзификација активности и извора прихода у руралним подручјима;
4) Развој непољопривредног сектора руралне економије;
5) Бољи квалитет стручних обука и информативних сервиса за пољопривреднике и локална предузећа;
6) Боље управљање природним ресурсима и ефикасно коришћење ресурса;
7) Одржавање биолошке разноврсности и еколошке вредности пољопривредних зона и пољопривредних система, као и одржавање квалитета водних ресурса;
8) Промовисање одрживог управљања шумама, унапређење приступачности шума и доступност добрих еколошких технологија у сектору шумарства;
9) Одржавање ниског нивоа емисија гасова са ефектом стаклене баште из пољопривредног сектора и руралних подручја и подршка за прелазак на економију на бази ниске емисије угљеника;
10) Смањење степена сиромаштва и ризика од социјалне искључености;
8) Боља основна инфраструктура и услуге у руралним подручјима;
9) Отварање радних места у руралном окружењу;
10) Побољшање капацитета локалних заинтересованих страна са циљем увођења *LEADER* приступа.

2. ПОДРШКА НА НАЦИОАЛНОМ, ПОКРАЈИНСКОМ И ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Законодавни оквир пољопривредне политике и политике руралног развоја у Србији базиран је на два основна законска акта: Закону о пољопривреди и руралном развоју и Закону о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју.

Док Закон о пољопривреди и руралном развоју успоставља основне механизме за креирање и спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и дефинише главне стратешке документе развоја пољопривреде у средњорочном и дугорочном периоду, Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ближе дефинише подстицаје у овим областима.

Према Извештају о стању у пољопривреди у Републици Србији током 2015. године реализоване су следеће врсте подстицаја:

1) директна плаћања,
2) подстицаји мерама руралног развоја,
3) кредитна подршка и
4) посебни подстицаји.

Право на подстицаје у пољопривреди и руралном развоју остварују пољопривредна газдинства и породична пољопривредна газдинства, уписана у Регистар пољопривредних газдинстава, јединице локалне самоуправе, као и друга лица и организације.

На основу Закона о буџету Републике Србије за 2015. годину, средства расподељена Министарству пољопривреде и заштите животне средине износила су 41,4 милијарде динара. У односу на 2014. годину, буџетска средства у 2015. значајно су смањена – за 8,8%. Такође, поред апсолутног смањења буџетских средстава за пољопривреду у односу на претходну годину, забележен је и пад учешћа пољопривреде у укупном буџету Републике Србије, које је у 2015. години износило око 5,4%, што је за 0,6 процентних поена мање него у 2014. години.

Укупно реализована финансијска средства по основу директних плаћања у 2015. години износе 20.760.910.341 динара, реализована финансијска средства по основу подстицаја мерама руралног развоја 1.498.966.415 динара, по основу кредитне подршке 165.767.530 динара, а по основу посебних подстицаја 466.791.247 динара.

Информација о актуелним правилницима МПЗЖС и правилницима у припреми дата је у Прилогу 1.

Поред подршке, која се спроводи на националном нивоу, подршка пољопривредним произвођачима спроводи се како на нивоу покрајине, тако и на нивоу јединица локалне самоуправе. Надлежни орган аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе креира посебан програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје територије аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, узимајући у обзир специфичности општине/ града или покрајине.

Према Извештају о стању у пољопривреди у Републици Србији током 2015. године реализована су два програма подршке на нивоу аутономне покрајине и 105 програма на нивоу јединице локалне самоуправе, укупне вредности 1,87 милијарди динара. Обим финансирања пољопривредне производње и руралног развоја на покрајинском и локалном нивоу током 2015. године, указује на повећање од 10% у односу на иста издвајања у претходној години. Преглед програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја на нивоу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе указује на високу заступљеност мера руралног развоја, као начина подршке производњи и руралним срединама, које се у највећој мери реализују кроз подршку инвестицијама за набавку пољопривредне опреме и механизације и основног стада. У оквиру мера директних плаћања, током 2015. године најзаступљенији облик подршке била је кредитна подршка, и то пре свега кроз суфинансирање дела камате на одобрене пољопривредне кредите.

Анализа планираних и реализованих средстава за пољопривреду и рурални развој на локалном нивоу за Регион Источне Србије

Анализа планираних и реализованих буџетских средстава се односи на седам општина Источне Србије и град Зајечар, који су оснивачи Регионалне агенције за развој Источне Србије, и то: општине Мајданпек, Кладово, Бољевац, Књажевац, Сокобања, Бор, Неготин и Град Зајечар.

Графикон 1. Преглед планираних буџетских средства за пољопривреду и рурални развој, у 000 РСД, 2015-2017

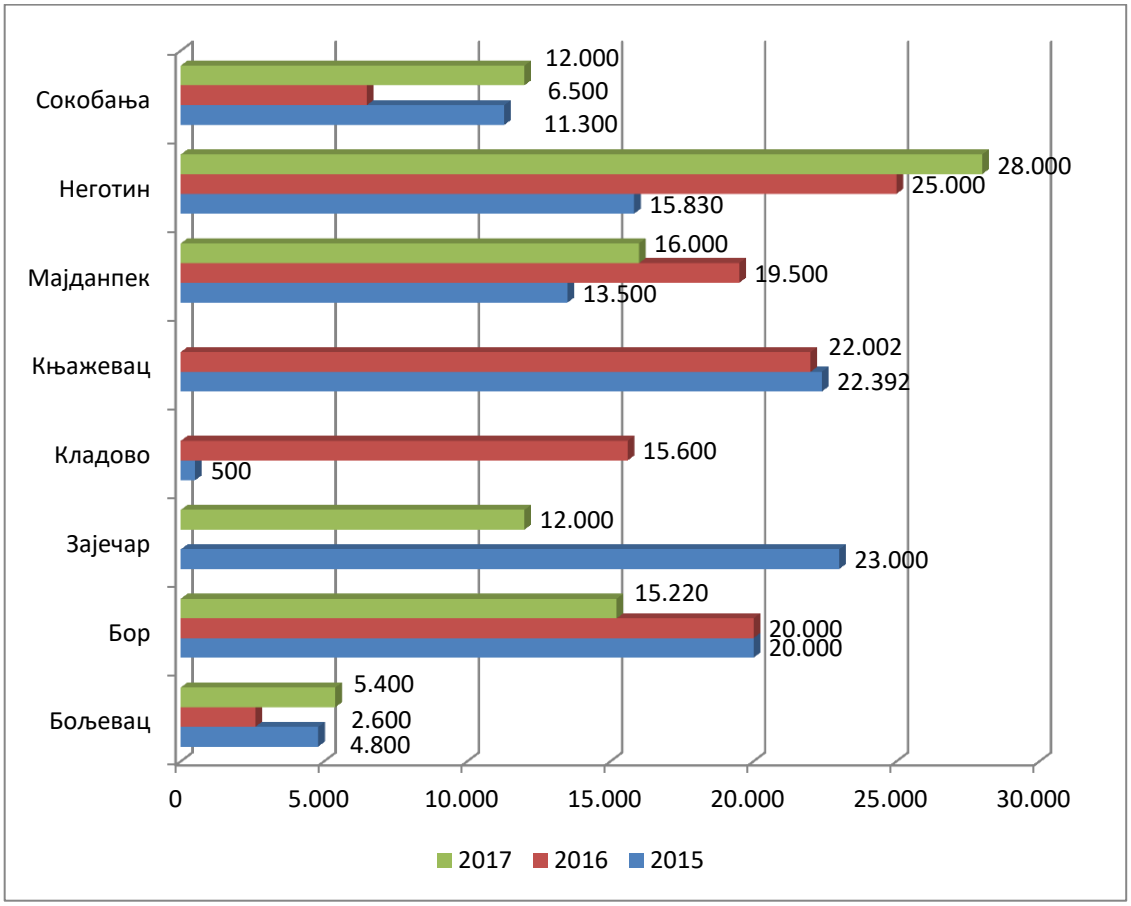

За спровођење локалних програма подршке пољопривреди и руралном развоју у 2015. години предвиђена су буџетска средства у укупном износу од око 111.3 милиона динара. Наведена буџетска средства у 2016. години су незнатно мања, и то за 0.1% у односу на средства планирана програмима за ове намене у 2015. години и износе око 111.2 милиона динара. Подаци о планираним буџетским средствима у 2017. години су прелиминарни и износе око 88.6 милиона динара.

Графикон 2: Број поднетих и исплаћених захтева у 2015. години

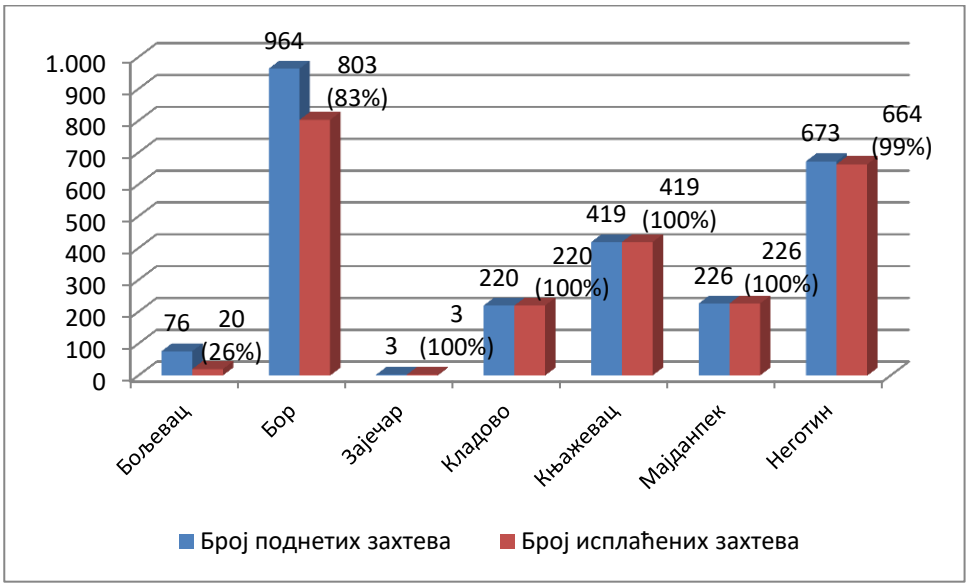

Графикон 3: Број поднетих и исплаћених захтева у 2016. години

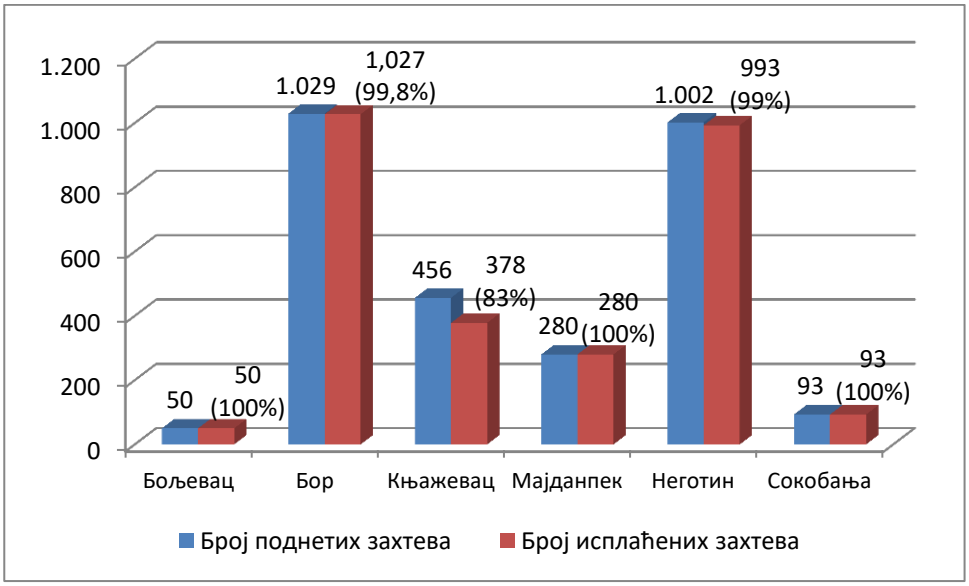

Највећи број исплаћених захтева за укупна средства подршке пољопривреди и руралном развоју у 2015. и 2016. години остварила је општина Бор (803 исплаћених захтева, 83 % реализација у 2015. и 1.027 исплаћених захтева, 99.8 % реализација у 2016. години). Међутим, уколико се узму у обзир и исплаћена средства за пољопривреду и рурали развој Општине Бор у 2015. години (око 3.2 милиона динара) и 2016. години (око 3.8 милиона динара), долази се до закључка да је ниска просечна вредност исплаћених средстава по кориснику.

Графикон 4: Преглед планираних и исплаћених средства за пољопривреду и рурални развој, у 000 РСД, у 2015. години

Највећи износ подршке пољопривреди и руралном развоју у 2015. години је обезбедио Град Зајечар, потом општине Књажевац, Бор и Неготин. Реализација буџета Града Зајечара намењеног пољопривреди и руралном развоју у 2015. години износи свега 326,000 динара, тј. нешто више од 1% планираних средстава. Од поменутих општина највећу реализацију буџета је имала општина Књажевац (100%), а потом Неготин (75%), док је Општина Бор реализовала свега 16% средстава намењених пољопривреди и руралном развоју.

Графикон 5[1]: Преглед планираних и исплаћених средства за пољопривреду и рурали развој, у 000 РСД, у 2016.години

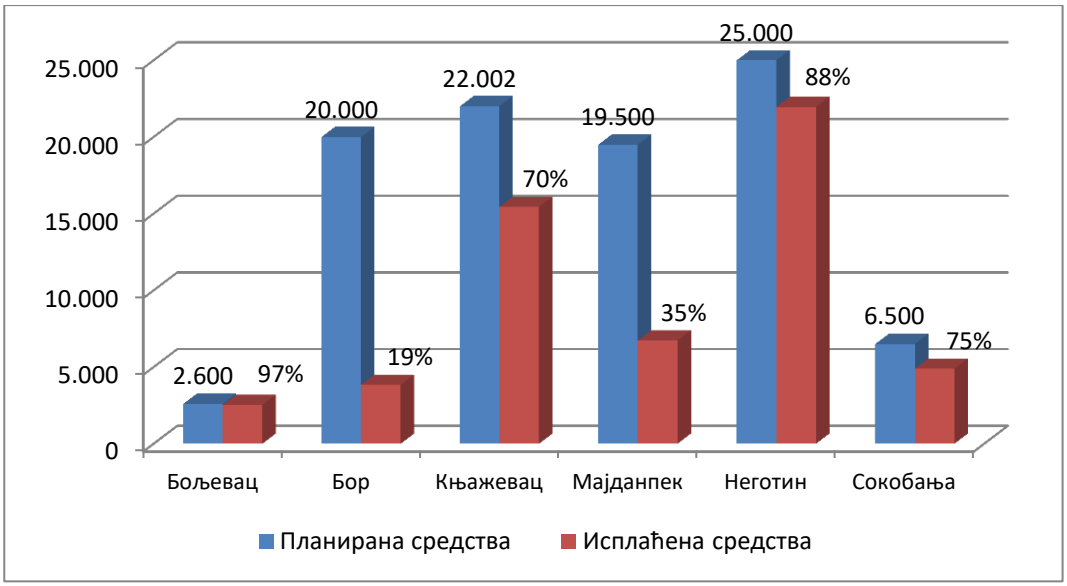

[1] Подаци о исплаћеним средствима у 2016. години су прелиминарни.

У 2016. години највећи износ подршке пољопривреди и руралном развоју је обезбедила Општина Неготин, потом општине Књажевац, Бор и Мајданпек. Од поменутих општина највећу реализацију буџета је имала Општина Неготин са 88% реализоване планирале подршке пољопривреди и руралном развоју у наведеној години, односно са око 22 милиона динара и Општина Књажевац са 70% реализоване планиране подршке за поменуте намене, односно око 15.4 милиона динара.

Графикон 6: Исплаћена средства за пољопривреду и рурални развој, у 000 РСД, у 2015. и 2016. години

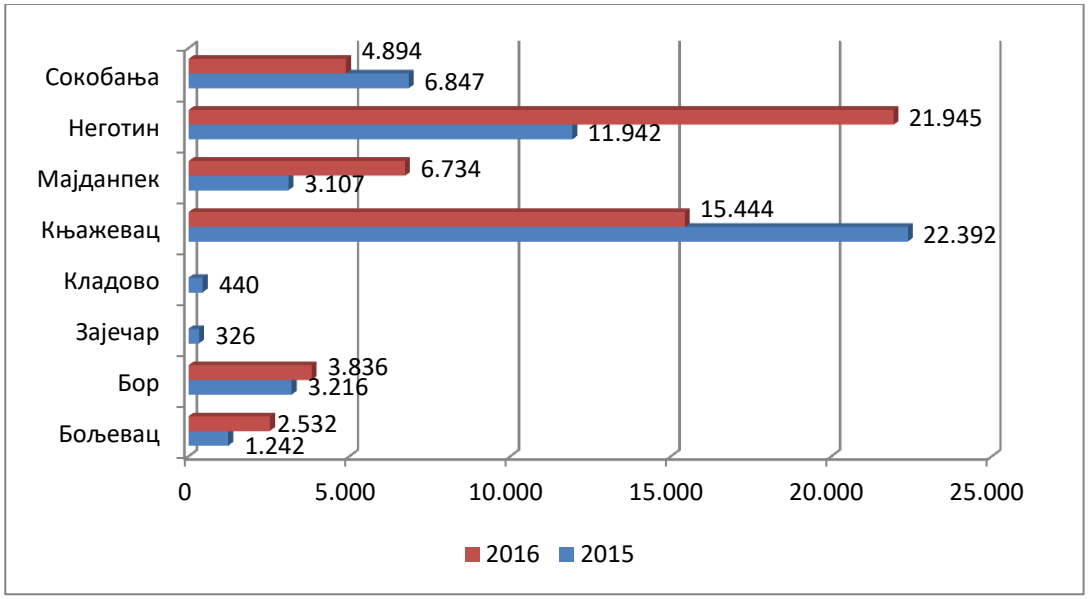

Пораст исплаћених средстава подршке за пољопривреду и рурални развој у 2016. години у односу на претходну 2015. годину, су имале општине Мајданпек (117%), Бољевац (104%), Неготин (84%) и Бор (19%), док су смањена исплаћена средстава подршке општина Сокобања (29%) и Књажевац (31%).

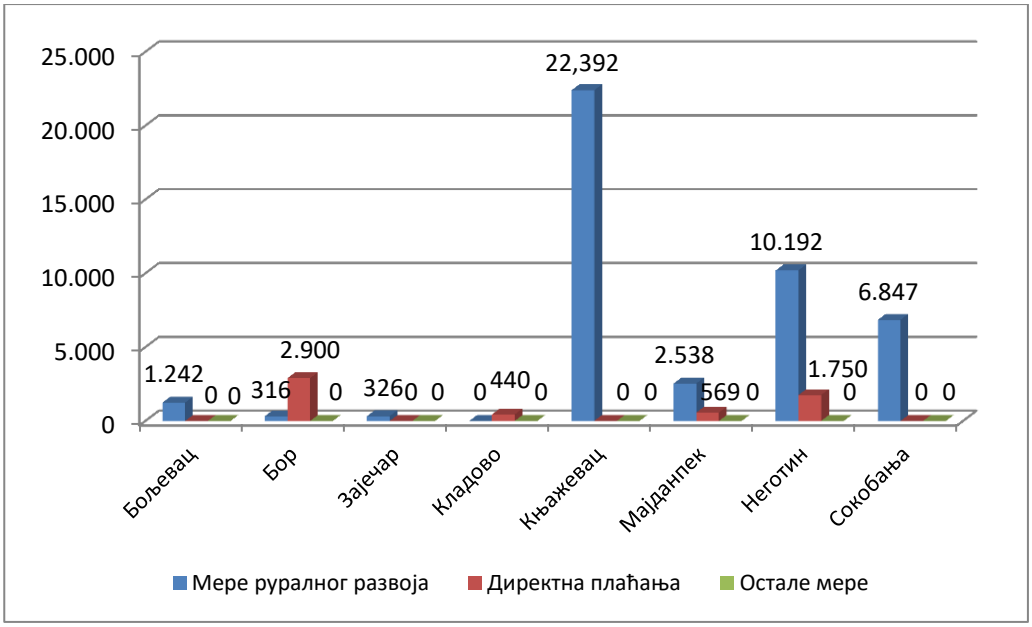

Графикон 7: Структура реализоване подршке пољопривреди и руралном развоју, у 000 РСД, у 2015. години

2015. години је највећи обим исплаћених средстава за подршку мерама руралног развоја, у износу од око 43.9 милиона динара, тј. око 89% исплаћених средстава за пољопривреду и рурални развој. Књажевац је у 2015. години извршио исплату корисницима по основу подршке руралном развоју у укупном износу од око 22.4 милиона динара. Друго рангирана општина са становишта укупног обима улагања у оквиру мера руралног развоја у 2015. години је Неготин са око 10.2 милиона динара исплаћених средстава корисницима.

Учешће директних плаћања у укупном обиму исплаћених средстава за пољопривреду и рурални развој износи око 11%, односно око 5.7 милиона динара. Од анализираних општина Бор и Неготин су у највећој мери извршили исплату корисницима по основу директних плаћања, и то: Бор са око 2.9 милиона динара, тј. око 51% укупно исплаћених средстава по основу директних плаћања, и Неготин са око 1.8 милиона динара, тј. око 32% укупно исплаћених средстава по основу директних плаћања. По основу осталих мера у 2015. години није било исплаћених средстава корисницима.

Графикон 8: Структура реализоване подршке пољопривреди и руралном развоју, у 000 РСД, у 2016. години

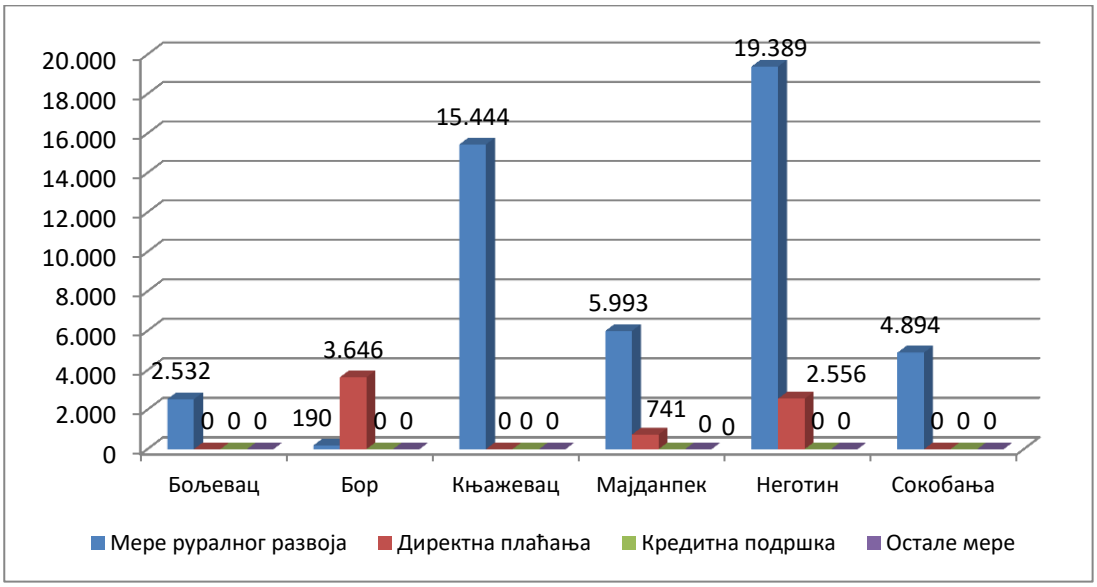

У 2016. години, као и у 2015. години, је највећи обим исплаћених средстава за подршку мерама руралног развоја, у износу од око 48.4 милиона динара, тј. око 87% исплаћених средстава за пољопривреду и рурални развој. Неготин је у 2016. години извршио исплату корисницима по основу подршке руралном развоју у укупном износу од око 19.4 милиона динара. Друго рангирана општина са становишта укупног обима улагања у оквиру мера руралног развоја у 2016. години је Књажевац са око 15.4 милиона динара исплаћених средстава корисницима.

Учешће директних плаћања у укупном обиму исплаћених средстава за пољопривреду и рурални развој износи око 13%, односно око 6.9 милиона динара. Бор и Неготин су у највећој мери извршили исплату корисницима по основу директних плаћања, и то: Бор са око 3.6 милиона динара, тј. око 53% укупно исплаћених средстава по основу директних плаћања, и Неготин са око 2.6 милиона динара, тј. око 37% укупно исплаћених средстава по основу директних плаћања. По основу кредитне подршке и осталих мера у 2016. години није било исплаћених средстава корисницима од стране анализираних општина.

Напомена: Изменом Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју (СГ РС, бр.10/13, 142/14 и 103/15), као и Правилника о обрасцу и садржини Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу Извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја (СГ РС, бр. 111/15, од 29. децембра 2015.године), кредитна подршка пољопривреди и осигурање усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња од 2016. године издвојени су из директних плаћања, и то кредитна подршка пољопривреди као посебна мера, а осигурање у пољопривреди као део мера руралног развоја.

3. ЗАЈЕДНИЧКА ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА

Заједничка пољопривредна политика ЕУ једна је од најзначајнијих области, како у погледу броја прописа који регулишу ову област, тако и у погледу удела пољопривредног буџета у укупном буџету Европске уније. Буџет Заједничке пољопривредне политике је веома висок и износи нешто мање од 40% укупног буџета ЕУ. Главни циљ Заједничке пољопривредне политике је да се обезбеди стабилно снабдевање тржишта пољопривредним производима по приступачним ценама, што са друге стране значи одговарајући приход за пољопривредне произвођаче.

Пољопривредну политику ЕУ чине два стуба. Први стуб чине директна плаћања и тржишне интервенције, док се други стуб односи на политику руралног развоја.

Директна плаћања, која се финансирају из Европског гарантног пољопривредног фонда, подразумевају да пољопривредници добијају подстицаје без обзира на то којом се врстом производње баве у циљу обезбеђења стабилних прихода. Како би пољопривредници остварили право на ове подстицаје, неопходно је поштовање одређених услова који се односе на животну средину, здравље људи, безбедност хране, добробит животиња и одржавање земљишта у добром стању.

Тржишне интервенције се односе на интервентни откуп и друге облике повлачења производа са тржишта, подршку производњи одређених производа, систем квота, подршку произвођачким организацијама (у сектору воћарства и повртарства).

Рурални развој обухвата мере које су неопходне за развој активности у руралним областима, а које доприносе јачању конкурентности пољопривреде и шумарства, побољшању биодиверзитета руралних подручја, унапређењу квалитета живота, као и мере за подстицање диверзификације руралне економије. Средстава за ове мере обезбеђују се из Европског фонда за рурални развој.

Као резултат усклађивања Републике Србије са правним тековинама Европске уније у области пољопривреде и руралног развоја обезбедиће се приступ тржишту ЕУ, постићи уређеност производње, прераде и продаје пољопривредних производа на заједничком тржишту, као и са трећим државама. Такође, чланство у ЕУ омогућиће пољопривредницима коришћење средстава из фондова за пољопривреду и рурални развој, побољшати квалитет производа и самим тим знатно повећати њихову конкурентност на тржишту ЕУ. Због претходно наведеног преговори у области пољопривреде и руралног развоја биће изузетно захтевни.

Министарство пољопривреде и заштите животне средине је укључено у преговоре за поглавља 11, 12, 13 и 27. Експланаторни и билатерални скрининзи су завршени за све преговарачке групе за пољопривреду - Поглавље 11, Поглавље 12 и Поглавље 13.

Мерила за отварање преговора за Поглавље 11 су усвојен Акциони план, који треба да послужи као основа за преношење, спровођење и делотворну и ефикасну примену правних тековина ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја. Акциони план треба да укључи развој одговарајућих административних капацитета, процену потребних ресурса, и развој Интегрисаног система управљања и контроле (*IACS*), за управљање и контролу плаћања у пољопривреди. Поред АП мерило за отварање Поглавља је и подношење захтева Комисији за поверавање послова спровођења буџета за ИПАРД II програм.

Захтев за поверавање послова спровођења буџета за ИПАРД II програм је предат Европској комисији у децембру 2015. године, као и први нацрт Акционог плана за преговоре о Поглављу 11 који је достављен у априлу 2016. године. У вези са процесом поверавања послова спровођења буџета за ИПАРД II програм спроведена је екстерна ревизија у новембру 2015. године, ангажована од стране Националног службеника за одобравање (Министарство финансија), као и ревизија Генералног директората за пољопривреду и рурални развој у мају 2016. године. МПЗЖС и друге релевантне институције су ангажоване на отклањању идентификованих налаза ревизије, и може се очекивати поновна посета ревизора ДГ АГРИ крајем 2017. године.

4. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПОГЛАВЉЕ 11 ПОЉОПРИВРЕДА И РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Скринингзи представљају почетни корак у којем Европска комисија спроводи детаљну проверу, заједно са земљом кандидатом, ради утврђивања колико је држава спремна да у потпуности примени правне тековине ЕУ.

Уколико резултати скрининга покажу да је потребно да земља кандидат испуни одређене услове, Европска комисија их у свом извештају препоручује у форми почетних мерила.

Земље кандидати за чланство у ЕУ усвајају преговарачке позиције пре почетка преговора. Преговори представљају процес формалне хармонизације система земље кандидата са правним тековинама ЕУ.

Завршна мерила представљају унакрсну проверу испуњености постављених услова тј. почетних мерила између земље кандидата и ЕУ.

По успешном завршетку преговора у свих 35 поглавља, земља кандидат и ЕУ потписују Уговор о приступању.

Према АП, циљ Републике Србије је да у потпуности буде спремна да преузме обавезе из чланства у Европској унији до краја 2018. године, како би могла да постане чланица Европске уније почетком наредног буџетског периода ЕУ.

Реализација поменутог циља зависи од усклађивања домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ, рок предвиђен Акционим планом је крај 2018. године, док је имплементација предвиђена до краја 2020. године.

Акциони план пружа кратак опис политике ЕУ за одређену област. Наводе се национални прописи и кратак опис домаће политике за одређену област, као и стратегија усклађивања домаће политике са ЗПП у одређеној области.

У наставку овог поглавља дат је приказ одређених сегмената АП од значаја за локални и регионални ниво.

Хоризонталне структуре

Коришћење средстава из ЕАГФ и ЕАФРД условљено је успостављањем Агенције за плаћање, Надлежног органа (МПЗЖС), Управљачког тела, Делегираних тела, Преакредитационог тела и Сертификационог тела (Канцеларија за ревизију система управљања средствима ЕУ).

Функционална Агенција за плаћања подразумева довољан број адекватно обучених запослених лица (до 2020. 1.024 запослених), успостављање ефикасних процедура и функционалног ИТ система.

Отворена питања, која се тичу правног статуса Управе за аграрна плаћања се односе на:

- Доношење закона којим ће се успоставити Агенција за плаћање, и који ће омогућити успостављање Агенције за плаћање у складу са правилима ЗПП, а која ће бити у потпуности одговорна за спровођење: мера директних плаћања, *СМО* мера, мера руралног развоја, али и ИПАРД мера и националних мера. Спровођење наведених активности је према АП предвиђено за последњи квартал 2017. године;
- Успостављање *LPIS* (2018.), у циљу успостављања функционалног *LPIS* неопходно је дефинисати: односе и нивое одговорности институција које учествују у његовом успостављању и изворе финансирања;
- Преузимање вођења Регистра пољопривредних газдинстава.

Рурални развој

Европски пољопривредни фонд за рурални развој, којим се финансира спровођење мера руралног развоја, постао је један од пет инструмената за остваривање циљева стратегије Европа 2020.

Предуслов за коришћење средстава ЕАФРД је доношење стратешких докумената, и то: партнерског споразума и програма руралног развоја, као и постојање оперативне структуре надлежне за управљање програмом руралног развоја и спровођење мера руралног развоја – Управљачко тело и Агенција за плаћања.

МПЗЖС је припремило предлог Националног програма руралног развоја за период 2017 – 2020. Године (према АП предвиђено усвајање за Q2 2016.). НПРР је рађен по методологији израде ИПАРД II програма при чему се водило рачуна о његовој комплементарности са мерама ИПАРД II програма, и укључивању мера које до сада нису биле обухваћене мерама руралног развоја (креирање и трансфер знања, развој саветодавства, осигурање усева и животиња, мере унапређења шума, итд.).

НПРР и ИПАРД II програм ће се спроводити истовремено и због тога је извршена демаркација истоветних мера према корисницима и специфичним критеријумима прихватљивости.

Иако је усвајање Националног програма за рурални развој према АП предвиђено за Q2 2016., исти још увек није усвојен.

Припрема новог Програма руралног развоја за период 2021 – 2027. године је предвиђена за Q1 2018. године.

Политика квалитета

ЕУ политика квалитета у ужем смислу односи се на спровођење система заштите географског порекла за четири групе производа:

- пољопривредне и прехрамбене производе,
- вино,
- ароматизоване производе од вина, и
- јака алкохолна пића.

У циљу постизања потпуне усаглашености у делу квалитета пољопривредних и прехрамбених производа потребно је донети нови Закон о шемама квалитета за пољопривредне и прехрамбене производе.

У циљу постизања потпуне усаглашености у делу квалитета вина и ароматизованих производа од вина потребно је донети нови Закон о о вину и другим производима од грожђа и вина.

5. ПРЕТПРИСТУПНИ ФОНДОВИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ЗА РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Подршка из ИПАРД II програма је намењена јачању конкурентности у пољопривредно-прехрамбеном сектору, као и постепеном прилагођавању стандардима ЕУ. Такође, ИПАРД програм ће ојачати капацитете релевантних структура за управљање фондовима ЕУ да ефикасно управљају и спроводе програме у складу са захтевима ЕУ. Циљ ИПАРД II програма је да пружи помоћ у примени правних тековина ЕУ које се тичу Заједничке пољопривредне политике, као и да допринесе одрживом прилагођавању пољопривредног сектора и руралних подручја земљи кандидату за чланство у ЕУ.

Циљеви ИПАРД програма се реализују применом следећих 11 мера:

1. Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава;
2. Подршка успостављању произвођачких група;
3. Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства;
4. Агро-еколошке-климатске и мера органске пољопривреде;
5. Спровођење локалних стратегија развоја- ЛИДЕР приступ;
6. Инвестиције у руралну јавну инфраструктуру;
7. Диверзификација на пољопривредном газдинству и развој пословања;
8. Унапређење обука;
9. Техничка помоћ;
10. Саветодавне службе;
11. Успостављање и заштита шума.

Рурални развој у Републици Србији ће, поред националних мера руралног развоја, бити подржан путем претприступног програма за рурални развој за период 2014-2020 године (ИПАРД II програм). Наиме, процес европских интеграција Србије и добијање статуса кандидата за чланство у ЕУ остварило је могућност коришћења претприступних фондова ЕУ за рурални развој (ИПАРД). Европска комисија је 20. јануара 2015. године донела одлуку о усвајању предлога ИПАРД програма. Одлуком

ЕК одређена средства за реализацију ИПАРД програма износе 175 милиона евра. Реализација укупно лоцираних ИПАРД средстава за период 2014-2020. је могућа до краја 2023. године.

На основу одлуке Управљачког тела у Републици Србији ће се у првој фази акредитовати следеће мере:

- Мера 1 - Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава;
- Мера 3 - Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства;
- Мера 7 - Диверзификација на пољопривредном газдинству и развој пословања;
- Мера 9 - Техничка помоћ.

Претходно наведене мере представљају први део акредитационог пакета. Када је реч о другом делу акредитационог пакета, он обухвата следеће мере: Спровођење локалних стратегија развоја *LEADER* приступ и Агро-еколошке-климатске мере и мера органске пољопривреде. Важно је нагласити да када је реч о Агро-еколошким мерама, примарно ће бити акредитована само органска пољопривреда, док ће климатске мере бити предмет акредитације у каснијој фази.

Правни основ

Хармонизација са европским законодавством ће укључивати измене и допуне законских аката, као и даљу хармонизацију подзаконских аката, у складу са Акционим планом за поглавља 11.

У претходном периоду, Република Србија је донела Закон о потврђивању Оквирног споразума између Републике Србије и Европске комисије о правилима за спровођење финансијске помоћи Европске уније ("Службени гласник РС - Међународни уговори", број 19 од 29. децембра 2014.), и потписала је Секторски споразум са Европском комисијом о механизмима примене финансијске помоћи Уније Републици Србији у оквиру инструмената за претприступну помоћ у области подршке пољопривреди и руралном развоју (ИПАРД), који из њега проистиче (потписан у децембру 2015. године), који прописује детаљнија правила за спровођење и управљање ИПАРД II програмом у Србији.

Такође, у претходном периоду је припремљен и адекватн правни оквир који ће омогућити спровођење ИПАРД програма, тј. измењени су постојећи законски прописи који су онемогућавали примену одредби Секторског споразума (Закон о изменама и допунама Закона о пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник“, бр. 101/16 од 16. децембра 2016. године) и Закон о изменама и допунама Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник“, бр. 101/2016, примена од 1. јануара 2017. године).

У предстојећем периоду је неопходно интензивно радити на изради подзаконских аката о спровођењу појединих мера којима се детаљније разрађују услови за остваривање подршке, а који су прописани ИПАРД програмом.

Оперативна структура за спровођење ИПАРД II програма

У склопу припрема за коришћење расположивих ИПА фондова за рурални развој (ИПАРД), у Републици Србији системи управљања и контроле успостављени су у Министарству пољопривреде и заштите животне средине. Наиме, Уредбом Владе о управљању претприступним програмима Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II) за период од 2014-2020. ("Службени гласник РС", бр: 86/15), која је ступила на снагу 22. октобра 2015. године, а у складу са чл.10 и чл. 55 Имплементационе уредбе Европске комисије бр. 447/2014 од 2. маја 2014. године, Одељење за рурални развој одређено као Управљачко тело ИПАРД II програма, док је Управа за аграрна плаћања је одређена као ИПАРД Агенција. Управљачко тело је задужено за програмирање, надзор, процену и извештавање о спровођењу мера руралног развоја, као и за промоцију наведених мера, док је ИПАРД агенција одговорана за спровођење и обезбеђивање законитости и правилности програма подршке у области пољопривреде и руралног развоја.

У складу са одредбама програмирања ЕУ, функција праћења је институционализована оснивањем система за праћење у оквиру Управљачког тела и ИПАРД II Одбора за праћење.

У претходном периоду, МПЗЖС је успоставило ИПАРД II Одбор за праћење, који се састоји из релевантних институција и органа, као и одговарајућих економских, социјалних и партнера из области екологије и цивилног друштва. Прва седница ИПАРД II Одбора за праћење је одржана у фебруару 2016. године.

Опис мера ИПАРД II програма Републике Србије 2014-2020[2]

Мера 1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

Циљ мере је повећање продуктивности и конкурентности пољопривредних газдинстава, као и усклађивање газдинстава са сетом националних стандарда и на крају са стандардима ЕУ по питању заштите животне средине и добробити животиња.

Корисници ове мере су пољопривредни произвођачи или групе произвођача, физичка или правна лица, и друга пољопривредна правна лица (нпр. приватна пољопривредна предузећа) одговорна за финансирање и спровођење инвестиција на пољопривредном газдинству (како је дефинисано националним прописима и која су уписана у Регистар пољопривредних газдинстава).

Специфични критеријуми прихватљивости

Сектор 1: Млеко

Пољопривредна газдинства са минимум 20 и максимум 300 крава на почетку инвестиције су прихватљива за:

1) инвестирање у изградњу и/или реконструкцију и/или опремање објеката или штала за музне краве, укључујући опрему за објекте за производњу млека попут машина за мужу, хлађење млека на газдинству, складишне капацитете на газдинству; у

[2] Ближе информације о условима и начину остваривања права на ИПАРД подршку налазе се у тексту ИПАРД програма Републике Србије 2014-2020, на сајту МПЗЖС, http://www.mpzzs.gov.rs.

објекте и опрему за управљање отпадом, третман отпадних вода, мере за спречавање загађења ваздуха, у изградњу и/или реконструкцију капацитета за складиштење стајњака, укључујући специфичну опрему за манипулацију и коришћење сточне хране и стајњака попут резервоара за стајњак, специјализована опрема за транспорт стајњака;

2) инвестирање у пољопривредну механизацију (укључујући тракторе до 100 kW) и опрему;

3) инвестирање у производњу енергије из обновљивих извора на газдинству.

Пољопривредна газдинства са више од 300 крава на почетку инвестиције су прихватљива за улагање у:

1) изградњу и/или реконструкцију складишних капацитета за стајњак и/или у специфичну опрему и механизацију за манипулацију и коришћење стајњака;
2) инвестирање у производњу енергије из обновљивих извора на газдинству.

Сектор 2: Месо

Пољопривредна газдинства са минимум 20 и максимум 1.000 говеда или минимум 150 и максимум 1.000 оваца и коза или минимум 100 и максимум 10.000 свиња или минимум 4.000 и максимум 50.000 бројлера, на почетку инвестиције су прихватљива за:

1) инвестирање у изградњу и/или реконструкцију и/или опремање објеката или штала, у објекте и опрему за управљање отпадом, третман отпадних вода, мере за спречавање загађења ваздуха, у изградњу и/или реконструкцију капацитета за складиштење стајњака, укључујући специфичну опрему за манипулацију и употребу сточне хране и стајњака, попут резервоара за стајњак, специјализована опрема за транспорт стајњака;

2) инвестирање у пољопривредну механизацију (укључујући тракторе до 100 kW) и опрему;

3) инвестирање у производњу енергије из обновљивих извора на газдинству.

Пољопривредна газдинства са више од 1.000 говеда или више од 1.000 оваца и коза или више од 10.000 свиња, или више од 50.000 бројлера по турнусу, на почетку инвестиције су прихватљива за:

1) изградњу и/или реконструкцију складишних капацитета за стајњак и/или специфичну опрему и механизацију за манипулацију и коришћење стајњака;

2) инвестирање у производњу енергије из обновљивих извора на газдинству.

Сектор 3: Воће и поврће

Пољопривредна газдинства са минимум 2 и максимум 20 ha јагодастог воћа и минимум 5 и максимум 100 ha другог воћа прихватљива су за:

1) куповину трактора (до 100 kW), машина и опреме;

2) изградњу/проширење/реновирање/модернизацију заштићеног простора (покривеног стаклом и/или пластиком), као и куповину опреме и/или материјала за производњу воћа, хортикултуру и расадничку производњу;

3) инвестирање у системе противградне заштите на газдинству за воћњаке (укључујући рачунарску опрему);

4) инвестирање у системе за наводњавање на газдинству користећи подземне воде (извори, бунари) и површинске воде (реке, језера и резервоари) и изградњу система за наводњавање укључујући пумпе, цеви, вентиле и прскалице који ће заменити старе неефикасне системе и допринети уштеди у количини потрошене воде;

5) инвестирање у изградњу и/или реконструкцију и/или опремање складишних капацитета за воће, укључујући УЛО капацитете.

Пољопривредна газдинства са капацитетом од најмање 500 m^2 до 10.000 m^2 заштићеног простора или минимум 0,5 до максимум 50 ha отвореног простора за производњу поврћа, прихватљива су за улагање у:

1) куповину трактора (до 100 kW), машина и опреме;

2) изградњу/проширење/реновирање/модернизацију заштићеног простора (покривеног стаклом и/или пластиком), као и куповину опреме и/или материјала за производњу поврћа и сакупљање, хортикултуру и расадничку производњу;

3)системе за наводњавање на газдинству (отворена поља) за поврће, који користе подземне (извори, бунари) и површинске воде (реке, језера и резервоари) и изградњу система, укључујући пумпе, цеви, вентиле и прскалице;

4)изградњу и/или реконструкцију и/или опремање складишних капацитета за поврће, укључујући УЛО капацитете.

Сектор 4: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

Пољопривредна газдинства која имају минимум 2 и максимум 50 ha земљишта под осталим усевима су прихватљива за инвестиције у:

1) куповину трактора (до 100 kW), машина и механизације (осим комбајна), и изградњу објеката за складиштење и опремање.

Пољопривредна газдинства која имају 50 – 100 ha земљишта под осталим усевима су прихватљива за инвестиције у:

1) куповину механизације и машина (осим комбајна) за пољопривредну производњу и изградњу објеката за складиштење и опремање.

Пољопривредна газдинства која имају више од 100 ha земљишта под осталим усевима су прихватљива за инвестиције у:

1) изградњу, проширење, реновирање, модернизацију и опремање објеката за складиштење.

Интензитет помоћи

Интензитет помоћи, изражен као удео јавне подршке у прихватљивим трошковима инвестиције, износи до:

1) 60% укупних прихватљивих трошкова, или
2) 65% у случају када је инвестицију реализовао млади пољопривредник (млађи од 40 година у тренутку подношења пријаве)
3) 70% за инвестиције у планинским подручјима
4) додатних 10% може бити додељено за инвестиције у складиштење стајњака, које су значајне за заштиту животне средине.

Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница:

За воће, поврће и остале усеве:

1) минимални износ 10.000 евра;
2) максимални износ 700.000 евра.

За секторе млеко и месо:

1) минимални износ 15.000 евра;
2) максимални износ 1.000.000 евра.

Корисник може да прими укупну подршку од максимално 1,5 милиона евра јавне помоћи из ИПАРД II програма.

Укупан буџет 2014-2020. за меру „Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава” износи 101.386.667 евра јавне подршке.

Мера 3: Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства

Циљ ове мере је повећање продуктивности, конкурентности и достизање потребних стандарда ЕУ путем инвестиција у модернизацију прерађивачких капацитета у индустрији млека и млечних производа, као и у секторима за месо, воће и поврће.

Корисници су предузетници и правна лица/предузећа, која у структури власништва имају мање од 25% јавног капитала или гласачких права јавних органа. Предузеће може да чини један или више објеката (локалне производне јединице).

Корисници подстицаја морају да буду регистровани у Агенцији за привредне регистре и морају бити у активном статусу.

Право на постицаје имају микро, мала и средња правна лица, као што је дефинисано у члану 6. Закона о рачуноводству („Службени гласник РС”, број 62/13).

Специфични критеријуми прихватљивости

Сектор 1: Прерада млека и маркетинг

1) корисник мора бити регистрован у Регистру привредних субјеката (у складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12);

2) мора имати просечан дневни капацитет прикупљеног млека од 3.000 – 100.000 литара у последњој години пословања пре подношења пријаве.

Сектор 2: Прерада меса и маркетинг

1) корисник мора бити регистрован у Регистру привредних субјеката (у складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12);

2) у случају кланица, прихватљиви су корисници са минималним капацитетом од 8 радних часова за: 10 говеда или 50 свиња или 50 оваца и коза или 5.000 јединки живине.

Сектор 3: Прерада воћа и поврћа и маркетинг

Право на постицаје имају само микро, мала и средња правна лица, као што је дефинисано у члану 6. Закона о рачуноводству („Службени гласник РС”, бр. 62/13). Национална дефиниција микро, малих и средњих правних лица дата је у Прилогу 6.

Примери прихватљивих инвестиција по секторима

Сектор 1: Сектор млека и млечних производа

Прихватљиве инвестиције за сектор млека и млечних производа:

1) изградња/проширење/модернизација сабирних центара за млеко и постројења за прераду млека, опрема за складиштење и хлађење млека, специјализована опрема за превоз млека, опрема и технологија за унапређење и контролу квалитета и хигијене, укључујући једноставну тест опрему за детекцију млека лошег и доброг квалитета, физичке инвестиције за успостављање система безбедности хране (*GHP, GMP, HACCP*), ИТ хардвер и софтвер за регистар млека и праћење, контролу и управљање, улагање у технологије за уштеду енергије, заштиту животне

средине, опрему и постројења за прераду отпада и међу – производа, третирање и уклањање отпада, специјализована возила за транспорт млека.

Сектор 2: Сектор прераде меса
Прихватљиве инвестиције за кланице и погоне за прераду меса су:

1) изградња/реновирање кланица/објеката за прераду меса и расхладних просторија за складиштење, опрема за кланице, технологија и опрема за третман отпада и нус-производа, физичко инвестирање у успостављање система безбедности хране (*GHP, GMP, HACCP*), ИТ хардвер и софтвер за праћење, контролу и управљање, улагање у обновљиве изворе енергије (изградња инсталација и опрема) првенствено усмерена на сопствене потребе.

Сектор 3: Сектор прераде воћа и поврћа
Прихватљиве инвестиције за сектор прераде воћа и поврћа:

1) изградња/ проширење/ модернизација просторија које се користе за прераду, у складу са релевантним стандардима ЕУ, објекти и опрема за прераду воћа и поврћа (чување, пастеризацију, сушење, замрзавање, итд.), опрема за паковање и етикетирање, укључујући линије за пуњење, умотавање, обележавање и друга специјализована опрема, улагање у обновљиве изворе енергије (изградња инсталација и опрема) првенствено усмерено на сопствене потребе, физичко инвестирање у успостављање система безбедности хране и система квалитета (*GHP, GMP, HACCP*).

Интензитет помоћи

Интензитет помоћи, изражен као удео јавне подршке у прихватљим трошковима инвестиције, износи до:

1) 50% укупних прихватљивих трошкова или
2) за инвестиције које се односе на складиштење отпада максимални интензитет помоћи се може повећати за 10% (максимум 60%).

Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница:

Прерада млека и маркетинг

1) минимални износ 20.000 евра;
2) максимални износ 2.000.000 евра.

Прерада меса и маркетинг

1) минимални износ 20.000 евра;
2) максимални износ 1.000.000 евра.

Прерада воћа и поврћа и маркетинг

1) минимални износ 20.000 евра;
2) максимални износ 1.000.000 евра.

Корисник не може да добије више од 2 милиона евра јавне подршке у оквиру ИПАРД II програма.

Укупан буџет 2014-2020 за меру „Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства” износи 82.946.667 евра јавне подршке.

Мера 4: Агро-еколошке-климатске мере и мера органске производње

Република Србија има земљиште и климатске услове повољне за органску производњу тако да у погледу органских производа постоје значајне могућности за развој како домаћег, тако и извозног тржишта.

Корисници мере су:

1) активна регистрована пољопривредна газдинства – физичка лица (укључујући предузетнике);

2) правна лица, која у структури власништва имају мање од 25% јавног капитала или гласачких права јавних органа, и која су регистрована у националном Регистру пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС", бр. 41/09 и 10/13-др. закон).

Активности ће се усредсредити само на подршку конверзији ка органској производњи и/или њеном одржавању.

Корисник треба да поштује обавезне минималне стандарде на начин предвиђен националним законодавством који се односи на специфичну агро –еколошку шему. Обавезни стандарди представљају национална правила која се посебно баве релевантним *GAEC* стандардима (добри пољопривредни и еколошки услови) који се односе на земљиште, воде, управљање пределима, одговарајуће минималне захтеве за коришћење ђубрива и производа за заштиту биљака.

Минимална површина ратарске и повртарске производње износи најмање 0,2 хектара, а за гајење воћа и грожђа најмање 0,3 хектара. Не постоје ограничења за органску производњу у заштићеним просторима (попут стакленика/пластеника).

Подршка ће бити обезбеђена за гајење житарица, уљарица, поврћа, воћа или грожђа, ароматичног/лековитог и крмног биља, органски сертификованог или које је у процесу конверзије.

Стопе плаћања ће бити израчунате у процесу акредитације мере.

Интензитет помоћи

Интензитет помоћи (јавне помоћи) биће на нивоу од 100% од укупних прихватљивих трошкова.

Укупан буџет 2014-2020. за меру „Агро – еколошко – климатске мере и мера органске производње" износи 10.294.118 евра јавне подршке.

Мера 5: Спровођење локалних стратегија руралног развоја – LEADER приступ

LEADER концепт обухвата истовремено дејство територијалног приступа, приступа „одоздо према горе", јавно – приватних партнерстава, интегрисаног вишесекторског приступа, иновације, сарадње и умрежавања. Осмишљен је и развијен као инструмент руралног развоја у ЕУ који је значајно допринео јачању друштвеног капитала, стварању могућности додатног запошљавања и диверзификацији економских активности у руралним подручјима, као и побољшању и одржавању конкурентности и подстицању иновативног начина решавања старих и нових руралних проблема.

Корисници ове мере су одабране локалне акционе групе.

Критеријуми прихватљивости за одабир ЛАГ:

1) ЛАГ је удружење регистровано у Агенцији за привредне регистре Републике Србије;
2) изабрани ЛАГ обухвата уједначену, добро дефинисану, географски континуирану руралну територију, са више од 10.000 и мање од 150.000 становника, укључујући насеља са популацијом мањом од 25.000;
3) на нивоу доношења одлука, економски и социјални партнери, као и други представници цивилног друштва, попут пољопривредника, сеоских жена, младих и њихових удружења, морају чинити више од 50% партнерства. Штавише, представници локалних власти треба да чине минимум 20%. Међутим, јавни органи, као што је дефинисано националним прописима или свака интересна група, треба да има мање од 50% гласачких права;
4) чланови и председавајући управљачке структуре ЛАГ морају бити становници и/или регистровани огранак у оквиру територије ЛАГ;
5) ЛАГ мора да предложи свеобухватну ЛСРР засновану на акту за *LEADER* меру, који ће развити УТ.

Мера „Спровођење локалних стратегија руралног развоја – *LEADER* приступ" – за одабране ЛАГ ће обухватати прихватљиве трошкове за следеће активности: стицање вештина, анимирање становништва ЛАГ територија за изградњу капацитета и анимацију одабраних ЛАГ; текући трошкови и мали пројекти за вођење одабраних ЛАГ и спровођење малих пројеката; пројекти сарадње за међутериторијалне или међудржавне пројекте.

Интензитет помоћи

Подршка је обезбеђена из ЕУ и националног буџета и изражава се као удео јавне подршке у прихватљивим трошковима у износу до 100%.

Укупан буџет за меру „Спровођење локалних стратегија руралног развоја – *LEADER* приступ" износи 5.833.333 евра јавне подршке.

Мера 7: Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања

Интервенције у оквиру ове мере теже побољшању могућности за запошљавање у руралним подручјима. Оне су усмерене на главне проблеме руралних подручја, који су анализом идентификовани и дефинисани на следећи начин:

1) недостатак могућности за запошљавање;
2) висока зависност од пољопривреде;
3)опадање квалитета и доступности основних услуга и инфраструктуре.

Корисници ове мере су:

1) физичка лица регистрована као пољопривредни произвођачи у руралним подручјима или чланови пољопривредног газдинства која диверзификују своје активности, било да су пољопривредне или непољопривредне;

2) микро и мала приватна правна лица, као што је дефинисано у Закону о рачуноводству („Службени гласник РС”, број 62/13), која су основана или раде у руралним подручјима. Правна лица, истог распона, основана изван руралних подручја, такође, су прихватљива за подршку ако се подржане инвестиције/активности налазе у руралним подручјима.

Специфични критеријуми прихватљивости

Максималан број лежајева је ограничен на 30 лежајава по регистрованом кориснику.

Прихватљиве активности

Инвестиција у изградњу и/или реконструкцију и/или опремање објеката за пружање туристичких и угоститељских услуга, као што су собе, ресторани и други објекти, укључујући и објекте за рекреацију, играње, туристичке кампове, побољшање спољашњих простора (за јахање, риболов на површинским водама, бициклизам, тематске руте, стазе за јахање), трошкови маркетинга, као што су штампање летака, пропагандног материјала, трошкови за интернет страницу, итд.

Интензитет помоћи

Интензитет помоћи, изражен као удео јавне подршке у прихватљивим трошковима инвестиције износи до 65%.

Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница:

1) минимална прихватљива инвестиција је 5.000 евра;
2) максимална прихватљива инвестиција је 300.000 евра.

Корисник може поднети до три пројекта и да прими укупну подршку у износу од максимално 400.000 евра јавне подршке из ИПАРД II програма.

Укупан буџет за меру „Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања” износи 23.333.333 евра јавне подршке.

Прва измена ИПАРД II програма

Прва измена ИПАРД II програма је предложена од стране Управљачког тела, и одобрена од стране ИПАРД II Одбора за праћење, док се званично одобрење ЕК очекује у наредном периоду.

Најзначајније измене ИПАРД II програма, из угла корисника, се односе на специфичне критеријуме прихватљивост и интензитет помоћи.

Предложене измене за меру - Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

Поглавље ИПАРД програма	Постојећи текст који је одобрила ЕК	Предложена измена	Образложење
8.2.7. Млеко	Пољопривредна газдинства са минимум 20 и максимум 300 крава на **почетку** инвестиције су прихватљива за:	Пољопривредна газдинства са минимум 20 и максимум 300 крава на **крају** инвестиције су прихватљива за:	Реч – „почетку“ замењена са речју – „крају“, што показује услов који боље објашњава тражене услове за кориснике са гринфилд инвестицијама
8.2.7. Месо	Пољопривредна газдинства са минимум 20 и максимум 1.000 говеда или минимум 150 и максимум 1.000 оваца и коза или минимум 100 и максимум 10.000 свиња или минимум 4.000 и максимум 50.000 бројлера, на почетку инвестиције су прихватљива за:	Пољопривредна газдинства **са укупним капацитетом од** минимум 20 и максимум 1.000 говеда **и**/или минимум 150 и максимум 1.000 оваца и/**или** коза **и/или минимум 30 и максимум 400 крмача**, и/**или** минимум 100 и максимум 10.000 **товних** свиња **и**/или минимум 4.000 и максимум 50.000 бројлера **по турнусу**, на **крају** инвестиције су прихватљива за:	Додат текст „ са укупним капацитетом од” како би се боље таргетирали корисници контролом на крају инвестиције. Речи „и” је додата уз „или“ због више флексибилности. Додат текст „и/или минимум 30 до максимум 400 крмача” како би се обезбедио затворен систем производње прасади за тов јер секторске анализе показују пад у броју приплодних крмача. Додат текст „товних“ како би се појаснила категорија свиња. Додатак текст „по турнусу” да се покаже да

			се максималан капацитет односи на један турнус. Реч – „почетку“ је замењена са речју – „крају“, што показује услов који боље објашњава тражене услове за кориснике са гринфилд инвестицијама.
8.2.7. Воће и поврће	Пољопривредна газдинства са капацитетом од најмање 500 m 2 до 10.000 m 2 заштићеног простора или минимум 0,5 до максимум 50 ha отвореног простора за производњу поврћа, прихватљива су за следећа улагања	Пољопривредна газдинства са капацитетом од најмање 0,5 ha до 5 ha заштићеног простора или минимум 3 ha до максимум 50 ha отвореног простора за производњу поврћа, на крају инвестиције, осим у случају складишних објеката где капацитети морају бити задовољени на почетку инвестиције, прихва-тљива су за следећа улагања	Капацитет за производњу у заштићеном простору је повећан са 500 m2 до 10.000 m2 на 0,5 ha до 5ha док је у случају отвореног простора минимални капацитет од 0,5 ha повећан на 3 ha јер претходно циљани корисници нису имали довољно капацитета да задовоље минималне стандарде у оквиру ИПАРД програма. Микро корисници нису обухваћени ИПАРД-ом због идеје да су то мешовита газдинства са малим производним капацитетима у различитим секторима. Стога је планирано да им се дозволи да користе средства из НПРР где се од њих не очекује да буду у складу са стандардима захтеваним у оквиру ИПАРД. Додат текст „на крају инвестиције, осим у случају складишних објеката где капацитети морају бити задовољени на почетку инвестиције” јер претходно није било прецизирано.
8.2.7. Сектор воће и поврће		Инвестиције на газдинству за производњу енергије из обновљивих извора.	У оквиру последње тачке у Сектору 3, додата је следећа тачка: „Инвестиције на газдинству за производњу енергије из обновљивих извора.” Будући да су у ЛПТ (Листа прихватљивих трошкова) предвиђене инвестиције у обновљиве изворе, било је неопходно извршити ову корекцију.
8.2.10.	65% у случају када су инвестиције реализовали млади пољопривредници (млађи од 40 година у тренутку	65% у случају када су инвестиције реализовали млади пољопривредници (млађи од 40	Предложена дефиниција је у складу са дефиницијом младог пољопривредника из СС, Прилог 4. тачка 1. подтачка (ц).

	подношења пријаве),	година у тренутку доношења одлуке о додели средстава),	
8.2.10.	Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница: За воће и поврће и остале усеве: минимални износ од 10.000 евра; максимални износ од 700.000 евра. За сектор млеко и месо: минимални износ 15.000 евра; максимални износ 1.000.000 евра.	Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница: За воће и поврће и остале усеве: - минимални износ од 5.000 евра; - максимални износ од 700.000 евра. За сектор млеко и месо: - минимални износ 5.000 евра; - максимални износ 1.000.000 евра.	Граница за минималне прихватљиве трошкове је смањена са 10.000 евра на 5.000 за воће и поврће и остале усеве, док је 15.000 евра смањено на 5.000 за сектор млеко и месо како би се обухватили мањи корисници јер је процењено да је претходно постављена граница била превисока.

<u>Предложене измене за меру - Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства</u>

Поглавље ИПАРД програма	**Постојећи текст који је одобрила ЕК**	**Предложена измена**	**Образложење**
8.3.3.1.	Подржати мала и средња предузећа за прераду воћа и поврћа како би се:	Подржати **микро**, мала и средња предузећа за прераду воћа и поврћа како би се:	Убачен текст „микро“ ради појашњења прихватљивих корисника. Будући да прихватљиви корисници у сектору воће и поврће (8.3.3.7.) укључују микро предузећа, исправка је извршена како би се добило доследно слагање у тексту.
8.3.7. Сектор месо	У случају кланица, прихватљиви су корисници са минималним капацитетом од осам радних часова за: 10 говеда или 50 свиња или 50 оваца и	У случају кланица, прихватљиви су корисници са минималним капацитетом од: 10 говеда или 50 свиња или 50 оваца и коза или 5.000	Избрисан текст „осам радних часова за” и додат текст „по дану” јер Управа за ветерину издаје решења са капацитетима на дан.

	коза или 5.000 јединки живине.	јединки живине на дан.	
8.3.10.	Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница: Прерада млека и маркетинг 1) минимални износ 20.000 евра; 2) максимални износ 2.000.000 евра. Прерада меса и маркетинг 3) минимални износ 20.000 евра; 4) максимални износ 1.000.000 евра. Прерада воћа и поврћа и маркетинг 5) минимални износ 20.000 евра; 6) максимални износ 1.000.000 евра.	Корисник може захтевати подршку, без обзира на укупну вредност инвестиције, за прихватљиве трошкове у оквиру следећих граница: Прерада млека и маркетинг 7) минимални износ 10.000 евра; 8) максимални износ 2.000.000 евра. Прерада меса и маркетинг 9) минимални износ 10.000 евра; 10) максимални износ 1.000.000 евра. Прерада воћа и поврћа и маркетинг 11) минимални износ 10.000 евра; 12) максимални износ 1.000.000 евра.	Граница минималног износа прихватљивих трошкова је спуштена са 20.000 евра на 10.000 како би се обухватили мањи корисници јер је процењено да је претходна граница била превисока.

Техничка тела и минимални национални стандарди

Доказ о испуњености стандарда издају надлежне управе, тзв. техничка тела. Листа минималних националних стандарда по мерама који морају бити испуњени од стране корисника је дата у Прилогу 2.

Пословни план у контексту ИПАРД II програма

Пословни план омогућава сагледавање корисника, његових капацитета, могућности, финансијских показатеља, и др. Пословни план се попуњава на обрасцу и у форми која је предефинисана од стране ИПАРД агенције. Предмет евалуације од стране ИПАРД агенције је корисник и пројекат. Оцена пословног плана се спроводи на основу унапред одређених показатеља и прати се остварење резултата.

За инвестиције до 50,000 евра потенцијални корисници попуњавају једноставан пословни план, док се за инвестиције преко 50,000 евра попуњава и предаје сложени пословни план.

Пословни план (једноставан и сложен) треба да пружи опште податке, и то:

- Информације о подносиоцу захтева;
- Информације о пројекту;
- Опис пројекта;
- Процену потражње;
- Циљ пројекта;
- План спровођења инвестиције (временска динамика).

Такође, у пословном плану је неопходно описати производне капацитете и технологију производње:

- Опис;
- Структура и обим производње;
- Трошкови материјалних инпута;
- Структура и динамика материјалних и нематеријалних трошкова.

Пружање информација о запосленима је обавезан део и једноставног и сложеног пословног плана. Наиме, неопходно је пружити информацију о постојећем стању и структури запослених (број стално/ привремено запослених, просечна бруто плата, просечан број радних сати у току месеца), као и о планираној динамици запошљавања.

Такође, потенцијални корисници пружају информацију о усклађености са стандардима, кратак опис пројекта и његов утицај на животну средину и добробит животиња, специфицирају да ли је пројекат у складу са ЕУ стандардима, као и да ли ће газдинство бити у складу са минималним националним стандардима на крају инвестиције.

Потом је неопходно описати локацију пословне активности или пољопривредне производње. У случају нових инвестиција је неопходно описати предности одабране локације. Неопходно је пружити податке о земљишту, објектима и броју животиња у текућој, као и у наредним годинама.

Економско финансијска анализа у случају једноставног пословног плана се односи на:

- План продаје;
- Укупне приходе;
- Обрачун амортизације;
- Структуру и динамику улагања;
- Изворе финансирања и обрачун кредитних обавеза;
- Пројекцију биланса успех;
- Новчани ток.

У случају сложеног пословног плана поред наведеног је неопходна и пројекција биланса стања.

Економска оцена пројекта у случају једноставног пословног плана подразумева статичку оцену ефикасности, док се у случају сложеног пословног плана поред статичке оцене спроводи и динамичка оцена пројекта (економски ток, нето садашња вредност и интерна стопа рентабилности).

Финансијски индикатори корисника се дефинишу од стране Управљачког тела и ИАПРД агенције, дефинишу се правилником за сваку меру или позив за подношење пријава.

У случају пројеката вредности до 50,000 евра за процену економске одрживости пројекта се користи ликвидност, односно кумулатив финансијског тока треба да буде позитиван од прве до задње године економског века трајања пројекта.

У склучају сложених пројеката, вредности преко 50,000 евра за процену економске одрживоти пројекта се користи:

- Интерна стопа рентабилности, која мора бити већа од реалне каматне стопе добијеног кредита и већа од 6%;
- Нето садашња вредност, која мора бити једнака или већа од 0 уз коришћење дисконтне стопе (6%) не мање од реалне каматне стопе добијеног кредита;
- Период повраћаја, не дужи од века трајања пројекта

Савети и добра пракса

- Детаљно проучити упутства и пуступити у складу са њима;
- Пословни план се израђује за пројекат (прихватљива и неприхватљива улагања);

- Пословни план се израђује само за пројекат, уколико је могуће одвојити пројекат од тренутног пословања предузећа, односно ако је предузеће тек основано;
- Пословни план се израђује за цело предузеће, уколико пројекат није могуће одвојити од садашњег пословања или он сам по себи не доноси никакве финансијске користи (нпр. усклађивање са стандардима);
- Спровести контролу „4 ока“;
- Сваки пословни план је јединствен.

6. ПРЕПОРУКЕ

1. Опште или институционалне препоруке;
2. Техничке препоруке за успешно спровођење ИПАРД II програма;
3. Препоруке за спровођење националних програма пољопривреде и руралног развоја.

1. ОПШТЕ ИЛИ ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ПРЕПОРУКЕ

ПРЕПОРУКЕ ПРЕГОВАРАЧКОМ ТИМУ

- Континуирана интерресорна комуникација свих чланова преговарачког тима за поглавља 11,12,13 и 27

Тренутну ситуацију карактеришу повремени састанци група ужег састава, које су у претходном периоду биле задужене за припрему скрининга, а након тога и израду акционог плана. Сва поглавља и њихови делови имају много шири значај интегрисаног управљања финансијама и економским токовима Републике Србије него што је тренутни опис послова ресорног министарства.

- Интезивирање комуникације са организацијама цивилног друштва

Комуникација са ОЦД се у овом тренутку састоји од повремених званичних сусрета преко Националног конвента. Ови сусрети су више протоколарног карактера, и у наредном периоду је неопходно ојачати капацитете чланова Националног конвента у складу са поделом унутар преговарачког тима Републике Србије, како би се дао максималан допринос у дефинисању преговарачке позиције по секторима. Ову значајну улогу неопходно је да преузме Мрежа за рурални развој Републике Србије обзиром да једина има јасно дефинисан правни оквир у односима са ЕУ.

ПРЕПОРУКЕ МИНИСТАРСТВУ

- Континуирана структура преговарачких група по поглављима

Пре почетка самог преговарачког процеса неопходно је стабилизовати структуру руководилаца и чланова стручних група, које су формиране по областима поглавља, како

административне промене на врху министарства не би значајније утицале на процесе на техничком нивоу.

- Едукација свих чланова преговарачких група са јасним тренинг планом

Неопходно је да сви чланови стручних група, као и руководиоци израде годишњи тренинг план у складу са потребама и динамиком преговарачког процеса у датим поглављима. Овакав вид тренинга се у потпуности може реализовати из средстава претприступне помоћи.

- Ангажовање научних и стручних институција за послове секторских анализа

Капацитети МПЗЖС нису довољни да обезбеде задовољавајућу аналитику из којих би стручне службе МПЗЖС, као и чланови преговарачких група заузели преговарачку позицију Републике Србије у вези пољопривреде и руралног развоја. Неопходна је координација са ресорним министарством за науку у циљу проналажења модела за укључивање и финансирање научних и стручних институција у ову сврху. Такође је неопходно проширити опис послова и радити на подизању капацитета стручних пољопривредних и саветодавних служби.

- Обука надлежних службеника локалних самоуправа са основама и мерама Заједничке политике ЕУ

Препорука је да се обука надлежних службеника спроведе по принципу тренинг тренера. Обука се може реализовати слањем захтева *TAIEX* за одржавање стручних обука на регионалном нивоу у облику експертске мисије или студијске туре.

ПРЕПОРУКЕ ЛОКАЛНИМ САМОУПРАВАМА

- Упознавање регистрованих пољопривредних газдинстава са основама и мерама Заједничке пољопривредне политике ЕУ

Препорука је одржавање редовне комуникације са свим потенцијалним корисницима и предочавање предности Заједничке пољопривредне политике ЕУ са приказом врсте и висине подршке пољопривредницима у државама чланицама ЕУ.

- Дефинисање регионалних и локалних потенцијала у области пољопривреде и руралног развоја и израда локалних и регионалних стратегија руралног развоја

Ова препорука претпоставља аналатичко сагледавање потенцијала одређеног региона и њихово претварање у развојна документа са јасним програмским циљевима, као и финансијским и временским оквирима. То су документи који ће представљати основ за реализацију економских активности руралних предузетника, као и израду пројектне документације руралне инфраструктуре.

- Активно укључење организација цивилног друштва у све развојне активности и планирања

Активно укључење организација је неопходан део који омогућава боље сагледавање потреба на терену и активно укључује локално становништво у све процесе, што је био један од кључних разлога за успешно прикључење у пољопривредну политику ЕУ код нових држава чланица ЕУ.

- Активно укључење локалних самоуправа преко РРА у израду Плана руралног развоја (*Rural Development Plan*).

План руралног развоја је документ који израђује МПЗЖС у складу са акционим планом и представља вишегодишњи документ спровођења политике руралног развоја након уласка у чланство у ЕУ Републике Србије.

За успешно спровођење највећег дела препорука најбољи алат је коришћење постојећих капацитета Развојне агенције Србије (РАС) и Акредитованих регионалних развојних агенција (АРРА) и њихово укључивање у систем подршке за спровођење процеса ЕУ интеграција у делу који се односи на интересе локалних самоуправа, као и за адекватно коришћење доступних средстава претпирступне помоћи ЕУ Републици Србији током процеса приступања (прекогранична сарадња, ИПАРД, *TAIEX* и сл.).

2. ТЕХНИЧКЕ ПРЕПОРУКЕ ЗА УСПЕШНО СПРОВОЂЕЊЕ ИПАРД II ПРОГРАМА

ПРЕПОРУКЕ ДИРЕКТНО ВЕЗАНЕ ЗА ИПАРД ПРОГРАМ

Инфраструктурно уређење

Конкурси за ИПАРД програм и неопходна документација подразумевају брзо и ефикасно издавање свих неопходних докумената са јасном власничком структуром. Ово се односи како на грађевинско земљиште, тако и оно намењено примарној пољопривредној производњи, без обзира који је сектор у питању. У складу са стратешким документима, како региона, тако и локалне сампуправе, неопходно је благовремено уређење урбанистичких планова у складу са потребама потенцијалних корисника, као и добро планирање израде годишњих програма издавања пољопривредног земљишта и селекција потенцијалних инвестиционих планова који омогућавају вишедеценијски закуп пољопривредног земљишта инвеститорима.

Поред ових мера локалне самоуправе са својим стручним службама треба да спроводе интензивну промоцију легализације објеката у складу са Законом о озакоњењу објеката, обзиром да он пружа могућност да се уз лаке процедуре и минималне трошковре, постојећи економски објекти упишу у катастар, и на тај начин направи примарни основ за будуће конкурисање за средства за изградњу или реконструкцију објеката намењених некој од понуђених мера ИПАРД програма. Једна од мера инфраструктурног уређења која би знатно допринела подизању

конкурентности и спроводљивости предложених пословних идеја за ИПАРД програм је свакако комасација, обзиром да је структура и величина поседа у региону Источне Србије изузетно неповољна за конкурентно бављење примарном пољопривредном производњом.

Поред свих наведених активности, које су у највећој мери у оквиру ингеренција локалних самоуправа, засигурно међу приоритете за успешно спровођење пословних активности у руралним подручјима Источне Србије спада и израда планске документације за решавање проблема наводњавања, како би се средства са нивоа Републике Србије која стоје на располагању за ову намену искористила.

Све предложене активности су припрема за квалитено будуће коришћење и знатно већих износа које ће Република Србија имати на располагању у току процеса приближавања чланству ЕУ.

Обавештавање о објављеним конкурсима

Први конкурси за ИПАРД програм су планирани до краја 2017. године и након тога ће се објављивати континуирано до 2020. године у складу са планом позива урађеним од стране Управљачког тела и Управе за аграрна плаћања Министарства пољопривреде и заштите животне средине.

Благовремено информисање корисника о временским роковима самог конкурса, као и мерама које ће бити доступне је једна од битних улога која мора да буде у највећој мери урађена од стране локалних самоуправа, стручних саветодавних служби које покривају територију одређених локалних самоуправа, као и РРА, локалних организација цивилног друштва и сл.

С обзиром на то да стручне пољопривредне и саветодавне службе немају довољне капацитете за адекватну промоцију, а да процес информисања не може да зависи од организација цивилног друштва које конкурсе посматрају у складу са својим оснивачким актима и циљевима, улога локланих самоуправа и РРА у процесу обавештавања је кључна. Средства намењена ИПАРД конкурсима су усмерена ка доброј припреми физичких и правних лица за подизање конкурентности у производним процесима, чиме се реализију стратешки планови локалне самоуправе и региона у целини, и доприноси јачању економских активности са директним утицајем на локалне буџете, и на стварање економског и правног оквира који је погодан за инвеститоре.

Министартво пољопривреде и заштите животне средине је у складу са Секторским споразумом преузело обавезу да преко Управљачког тела (Сектор за рурални развој) спроведе кампању промотивних активности на терену. Та обавеза се и јасно верификује кроз достављање Плана промоције Европској комисији која врши праћење спровођења поменутих активности. Из претходно наведеног проистиче да је неопходно успостављање комуникације са Управљачким телом и дистрибуција свих неопходних информација до потенцијалних корисника.

Потенцијални редослед активности у обавештавању потенцијалних корисника:

- Организација радионице са представљањем Плана промоције од стране представника Управљачког тела задуженог за ову активност;

- Усаглашавање временског оквира активности са јасним делегирањем особа задужених за координацију промоције на националном, регионалном и локалном нивоу;
- Дефинисање облика промотивних активности;
- Јасно одређивање циљних група потенцијалних корисника у складу са мерама планираним за одређени конкурс;

- Евалуација спорведених активности по завршетку конкурса (број апликација, структура корисника, тражени износи, проблеми током процес, итд.);

- Успостављање трајне мреже локалних промотера ИПАРД програма.

На овај начин успостављена вертикална и хоризонтална комуникација ће са укључењем стручних и саветодавних служби и других пружалаца консултантских услуга трајно радити на приближавању доступних средстава, као и припреми за проширење мера које ће бити на располагању након уласка Републике Србије у чланство у ЕУ.

Издавање неопходне документације

Након објаве конкурси су отворени, зависно од мера које обухватају, од 45 до 60 дана. У том периоду је неопходно прикупити сву неопходну документацију, која је у случају ИПАРД програм обимна, захтевна, и у одређеним формама које до сада нису биле присутне у реализацији националног буџета, а које ће одмицањем процеса преговора са ЕУ постајати и национални стандард и представљају један од предуслова за чланство у ЕУ.

Обзиром на кратак рок за прикупљање докумената од стране корисника, потребно је да се регионални и локални ниво упозна са неопходном документацијом и пре објаве конкурса. Неопходна документација је доступна у оквиру правилника и конкурса за спровођење ИПАРД програма и Управа за аграрна плаћања и Управљачко тело МПЗЖС су у обавези да благовремено доставе и информишу све заинтересоване стране и јавне исктитуције о условима конкурса. Обзиром на мали број запослених који раде на овим пословима у оквиру МПЗЖС, а да је ово био један од већих проблема у спровођењу ИПАРД програма у земљама у окружењу, неопходно је благовремо прибављање свих неопходнох информација кроз следећи редослед активности:

- Организација радионице од стране РРА са учешћем представника МПЗЖС задуженим за израду правилника и расписивање конкурса;
- Одабир представника стручних служби са локалног нивоа задужених за издавање неопходне документације (одељење за урбанизам, катастар, одељења за пољопривреду, одељење за финансије и сл.);
- Дефинисање временских оквира за издавање неопходне документације и решавање потенцијалних проблема;
- Успостављање трајне мреже свих учесника и координација њиховог рада у оквиру РРА на усклађивању процедура са потребама процеса спровођења ИПАРД програма, као и процеса ЕУ интеграција у области руралног развоја.

На овај начин у оквиру РРА ће бити успостављено чвориште за све представнике стручних служби јавних институција са локалног нивоа који у овом тренутку не могу да решавају поступке и процедуре које се не налазе у оквиру њихових редовних радних активности, а за које је Република Србија преузела обавезу спровођења.

Редовно и благовремено уочавање проблема из праксе током спровођења конкурса ће преко РРА бити предочавано представницима политичког дела органа локалне самоуправе, како би они били уклоњени у оквиру органа локалне самоуправе (Веће, Скупштина и сл.) или предочени надлежним органима Републике Србије задуженим за одређену област.

Помоћ при попуњавању конкурсне документације

Један о кључних проблема за адекватно коришћење средстава из ИПАРД фонодва је била недовољна оспособљеност корисника, пре свега физичких лица, да адекватно прикупе и попуне конкурсну документацији, и истовремено недовољна обученост и знање локланих консултаната и стручних и саветодавних служби за овај вид помоћи. Поред ових недостатака, у првим годинама спровођења ИПАРД програма се јављао и проблем злоупотребе пружања консултанских услуга од стране особа које за то нису квалификоване и које користе недостатак јасне форме и услова пружаоца оваквог вида услуга.

ИПАРД програмом су обезбеђена средстава за овакав вид услуга, која покривају израду пројектне документације у свим њеним деловима, као и помоћ при подношењу захтева за средства.

Помоћ корисницима је неопходна у следећим областима:

I. Израда пословног плана;
II. Израда пројектне документације (за изградњу и реконструкцију);
III. Израда техничко технолошког дела пројекта (са испуњењем стандарда ЕУ);
IV. Подношење конкурсне документације са добрим познавањем ИПАРД процедура (нису везане за ЗУП);
V. Финансијско саветовање за обезбеђење средстава за завршетак инвестиције.

Сви горе наведени сегменти морају да буду квалитетно урађени уз пуно познавање процедура одобравања и контроле од стране Управе за аграрна плаћања. Грешка у сваком од наведених сегмената конкурса може довести у блажем случају до допуне документације, а у тежим случају до умањења износа за повраћај или одбијања целокупног пројеката. Након одобравања и потписивања уговора (решења) са Управом за аграрна плаћања, корисник ИПАРД програма мора стриктно да се придржава предате документације, а у случају неопходних измена да поступа по процедурама прописаним од стране Управе за аграрна плаћања.

Сарадња са локалним инспекцијским органима - техничка тела

ИПАРД пројекти подразумевају вишеструку контролу у појединим фазама реализације. Управа за аграрна плаћања спроводи контролу на лицу места, и то пре одобравања инвестиције и након завршетка инвестиције. Поред поменутих контрола које су обавезне, УАП спроводи контролу по потреби 5 година након исплате средстава.У том периоду корисник не сме да врши

значајније измене пројекта, или да врши пренос власништва имовине која је била предмет ИПАРД програма.

Поред поменутих контрола исправности документације пре почетка и након завршетка инвестиције, веома битан сегмент чине и тзв. Техничка тела. Њих чине инспекцијски органи надлежни за одређене области у оквиру производног процеса који треба да издају званичан документ да је корисник испунио националне стандарде, као и стандарде ЕУ у области за коју је конкурисао.

С обзиром на то да надлежне управе потписују Споразум да ће корисницима издавати такве потврде у тачно дефинисаним и веома кратким роковима, и да ће за проверу испуњења тих стандарда углавном користити инспекцијске органе који своје активности обављају на локалном или регионалном нивоу, неопходно је обавити адекватне припреме и обучити надлежне инспекторе (ветеринарска, еколошка, пољопривредна, туристичка, инспекција рад и сл.) у складу са расписаним конкурсима.

Свако издавање потврде која није утемељена на потпуном испуњењу националних и стандарда ЕУ повлачи последице по ИПАРД буџет у смислу умањења планираних средстава.

Постојећи домаћи стандарди су правно формално у највећој мери усаглашени са стандардима ЕУ, али њихова примена у пракси није стриктна као што се захтева у реализацији ИПАРД пројеката.

Следећи кораци су неопходни за адекватну реализацију ове активности:

- Дефинисање свих надлежних инспекцијских органа који ће обављати послове техничких тела;
- Дефинисање нивоа знања инспекцијских органа у вези захтеваних стандарда;
- Прављење програма обуке у складу са постојећим и очекиваним правним оквиром сектора обухваћених ИПАРД програмом;
- Организовање симулација на терену у складу са контролним листама и правилницима надлежних органа Републике Србије.

<u>Израда модела предфинансирања ИПАРД пројеката на локалном и регионалном нивоу</u>

ИПАРД програм подразумева потпуно финансирање инвестиције од стране корисника и добијање повраћаја средстава у одређеном проценту након њеног завршетка. С обзиром на то да банкарски систем тренутно не препознаје специфичност оваквог вида финансирања, неопходно је да се до постављања таквих инвестиционих програма обезбеди адекватно финансирање. Доказ о поседовању средстава за целокупну инвестицију се доставља приликом конкурисања и може да подразумева како личне, тако и изворе из других финансијских институција (банке, фонд за развој, инвестициони фондови и сл.).

У земљама региона пронађени су адекватни модели кредитирања путем државних банака, пошто је неопходно пословном политиком банке прихватити да су ИПАРД корисници веома ниског ризичног нивоа, с обзиром на сложеност и контролу одобравања и исплате средстава. Поред прилагођавања анализе ризика, неопходно је усагласити и висину каматне стопе, као и

период одлагања отплате главнице који мора бити прилагођен ИПАРД процедурама. Према ИПАРД процедурама од момента одбравања до момента повраћаја средстава може да протекне и до 24 месеца.Такође, неопходно је утврди могућности да у највећој мери средства обезбеђења кредита буду објекти у изградњи тј. предмет ИПАРД инвестиције.

До успостављања адекватне финансијске подршке на националном и покрајинском нивоу, неопходно је сагледати следеће могућности на локалном и регионалном нивоу:

- Организација састанка са свим постојећим регионалним филијалама банака;
- Предочавање економског потенцијала потенцијалних корисника;
- Дефинисање степена ризика корисника и предмета инвестиције;
- Проналажење могућности буџетске подршке за умањење ризика (кроз годишње програме руралног развоја, локалне развојне фондове и сл.

ПРЕПОРУКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНИХ ПРОГРАМА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

1. Програмирање мера руралног развоја на нивоу локалне самоуправе

Програми руралног развоја које на годишњем нивоу израђују локалне самоуправе су у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју и представљају најбољи алат за припрему локалних актера за будуће чланство у Заједничкој пољопривредној политици ЕУ. Одабир мера и њихови формати израде и коришћења су усклађени са Националним програмом руралног развоја који је у највећој мери усклађен са форматима мера које примењују државе чланице ЕУ у склопу спровођења политике руралног развоја. На тај начин је уведен битан сегмент едукације локалних службеника за програмирање политике руралног развоја која ће након уласка Републике Србије у ЕУ имати сличан облик, уз појачане системе контроле и извештавања.

У делу израде локалних програма руралног развоја су неопходни следећи кораци:

- Јасно дефинисани делови локалне самоуправе задужени за послове програмирања;
- Особе задужене за програмирање са јасном политком континуитета и задржавања тих особа на пословима програмирања;
- Континуирано прикупљање аналитичких података везаних за економске активности становништва руралних подручја (број газдинстава, демографска структура, стање инфраструкуре, економнске активности које обављају, величина поседа, постојање прерађивачких капацитета и сл.).

2. Извештавање о реализованом годишњем програму пољопривреде и руралног развоја

Систем и формат састављања извештаја о реализацији годишњих програма је од изузетног значаја на више нивоа и његов циљ је да са на основу њега сагледава успешност програма, спроводе корективне мере, као и уводе нове мере у складу са потребама локалних актера.

Са друге стране информисањем МПЗЖС се добија преглед ситуације у руралним подручјима у погледу њихових економских активности и будућих пословних планова. Овакав начин извештавања у наредном периоду треба да се унапређује и подиже на ниво униформног за комплетну територију Републике Србије у циљу израде интегрисаног система извештавања који би се прикључио *IACS* систему, као обавезном делу контролног система Управе за аграрна плаћања за чланство у ЕУ. У овом тренутку велики део локалних самоуправа доставља извештаје МПЗЖС у складу са законом.

У наредном периоду је неопходно урадити следеће:

- Унапређења квалитета и веродостојности информација садржаних у извештају;
- Унапређење формата и броја индикатора у извештајима;
- Увођење униформног софтверског решења за све локалне самоуправе на територији Републике Србије са са онлајн попуњавањем истих.

Аутори овог водича кроз процесе ЕУ интеграција Републике Србије у области политике руралног развоја се надају да ће сви читаоци успети да сагледају логику повезаности свих појединачних процеса описаних у тексту и на основу тога одредити сопствену улогу у њима и на тај начин дати допринос, не само чланству, већ квалитетном чланству Републике Србије у Заједничкој пољопривредној политици ЕУ.

ИПАРД програм је намењен учењу и вежбању у претприступном периоду методологији која ће важити у наредним деценијама, и чији је циљ унапређење живота на селу и очувања руралног амбијента и природе која нам је остављена у наслеђе.

7. ПРИЛОГ 1: ПРАВИЛНИЦИ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Актуелни правилници:

1. Правилник о начину остваривања права на основне подстицаје у биљној производњи и обрасцу захтева за остваривање тих подстицаја: („Службени гласник РС“ бр. 29/2013, 9/2016);
2. Правилник о условима, начину и обрасцу захтева за остваривање права на регрес за ђубриво („Службени гласник РС“ бр. 40/2014, 57/2014, 9/2016, 8/2017);
3. Правилник о условима, начину и обрасцима захтева за остваривање права на регрес за трошкове складиштења пољопривредних производа у јавним складиштима: („Службени гласник РС“ бр. 61/2013);
4. Правилник о подстицајима програма за унапређење конкурентности за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства кроз подршку подизања вишегодишњих производних засада воћака, винове лозе и хмеља („Служебени гласник РС“ бр. 37/17);
5. Правилник о коришћењу подстицаја за производњу садног материјала, сертификацију и клонску селекцију (“Службени гласник РС“ број: 48/2013);
6. Правилник о подстицајима програмима за инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета кроз подрушку унепређења квалитета вина и ракије („Службени гласник РС“ бр. 48/2013 и 33/2016);
7. Правилник о условима, начину и обрасцу захтева за остваривање права на премију за млеко (“Службени гласник РС“ број: 28/2013, 36/2014);
8. Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за квалитетна приплодна грла („Службени гласник РС“ број: 26/17);
9. Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за тов јунади, тов свиња, тов јагњади и тов јаради („Службени гласник РС“ број: 111/2015, 9/2016, 110/2016);
10. Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству за краве дојиље („Службени гласник“ број: 46/2015);
11. Правилник о условима и начину остваривања права на подстицаје у сточарству по кошници пчела („Службени гласник“ број: 33/2015, 14/2016);
12. Правилник о начину остваривања права на подстицаје у сточарству за производњу конзумне рибе („Службени гласник“ број: 61/2013, 44/2014);
13. Правилник о начину остваривања права на подстицаје у сточарству за краве за узгој телади за тов („Службени гласник“ број: 36/2017);
14. Правилник о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства за набавку новог трактора („Сл. гласник РС“, бр. 29/2017);
15. Правилник о подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава за изградњу и опремање објеката за унапређење примарне пољопривредне производње („Сл. гласник РС“, бр. 29/17 и 33/17);

16. Подстицаји за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава за набавку нових машина и опреме као и квалитетних приплодних грла за унапређење примарне пољопривредне производње („Сл. гласник РС“, бр. 36/17);
17. Правилник за подстицаје за инвестиције у прераду и маркетинг пољопривредних производа у сектору млека, меса, воћа, поврћа и грожђа („Сл. гласник РС“, бр. 29/17);
18. Правилник о подстицајима програмима за диверсификацију дохотка и унапређење квалитета живота у руралним подручјима кроз подршку младим пољопривредницима („Сл. гласник РС“, бр. 29/17 и 33/17);
19. Правилник о подстицајима за очување животињских генетских ресурса ("Сл. гласник РС", бр. 83/2013, 35/2015 и 28/2016).

Правилници у припреми:

1. Правилник о подстицајима за спровођење активности у циљу подизања конкурентности кроз увођење и сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла;
2. Правилник о коришћењу подстицаја за органску биљну производњу;
3. Правилник о коришћењу подстицаја за органску сточарску производњу;
4. Правилник о коришћењу подстицаја за промотивне активности у пољопривреди;
5. Правилник о условима, начину и обрасцу захтева за остваривање права на одстицаје за премију осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника и животиња (у припреми измена) „Службени гласник РС“ бр. 48/2013, 48/2016);
6. Правилник о подстицајима за припрему локалних стратегија руралног развоја партнерстава за територијални рурални развој (*LEADER* приступ);
7. Правилник о подстицајима за очување пољопривредних предела високе природне вредности спровођењем пилот агроеколошких мера;
8. Правилник о подстицајима за унапређење економских активности на селу кроз подршку инвестицијама у прераду и маркетинг на пољопривредном газдинству;
9. Правилник о подстицајима за унапређење економских активности на селу кроз подршку непољопривредним активностима;
10. Правилник о подстицајима за *EX SITU* очување животињских генетичких ресурса у банци гена.

Ближе ингформације о условима и начину оставривања права на подстицаје налазе се у тексту правилника, на сајту Управе за аграрна плаћања http://uap.gov.rs/ .

8. ПРИЛОГ 2: ЛИСТА МИНИМАЛНИХ НАЦИОНАЛНИХ СТАНДАРДА

Минимални национални стандарди за меру: *„Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава”*

1) Закон о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 10/13-др. закон)

(1) Правилник о одређивању подручја са отежаним условима рада у пољопривреди („Службени гласник РС”, број 29/13);
(2) Правилник о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, обрасцима захтева за упис и промену података и прилога, документацији која се прилаже уз захтев, начину чувања података, као и о условима за пасивни статус пољопривредног газдинства („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 21/10, 89/10, 22/11, 97/11 и 15/12);

1) Закон о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12)

(1) Правилник о ветеринарско – санитарним условима објеката за узгој и држање копитара, папкара, живине и кунића („Службени гласник РС”, број 81/06),
(2) Правилник о општим и посебним условима хигијене хране за животиње („Службени гласник РС”, бр. 78/10).

2) Закон о сточарству („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 93/12).

(1) Правилник о условима у погледу објеката и опреме које морају испуњавати одгајивачке организације и организације са посебним овлашћењима, као и о условима у погледу стручног кадра које морају испуњавати организације са посебним овлашћењима („Службени гласник РС”, број 103/09);
(2) Правилник о садржини и обрасцу захтева за упис у регистар одгајивачких организација и организација са посебним овлашћењима, као и садржини и начину вођења тог регистра („Службени гласник РС”, број 67/09).

3) Закон о добробити животиња („Службени гласник РС”, број 41/09)

(1) Правилник о условима за добробит животиња у погледу простора за животиње, просторија и опреме у објектима у којима се држе, узгајају и стављају у промет животиње у производне сврхе, начину држања, узгајања и промета појединих врста и категорија животиња, као и садржини и начин вођења евиденције о животињама („Службени гласник РС”, бр. 6/10 и 57/14);
(2) Правилник о начину обележавања и регистрације говеда, као и о службеној контроли обележавања и регистрације говеда („Службени гласник РС”, број 102/14);
(3) Правилник о начину обележавања и регистрације свиња, као и о службеној контроли идентификације, обележавања и регистрације свиња („Службени гласник РС”, број 94/10);
(4) Правилник о начину обележавања и регистрације оваца и коза, као и о службеној контроли идентификације, обележавања и регистрације оваца и коза („Службени гласник РС”, бр. 6/11 и 57/11);

(5) Правилник о начину обележавања и регистрације копитара, као и о службеној контроли идентификације, обележавања и регистрације копитара („Службени гласник РС”, број 72/10);

4) Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09-испр., 64/10-одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13-одлука УС, 50/13-одлука УС, 98/13-одлука УС, 132/14 и 145/14);

6) Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09)

(1) Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05);

7) Закон о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 91/15)

(1) Правилник о поступку утврђивања испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду („Службени гласник РС”, бр. 60/06);

8) Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”, бр. 33/97, 31/01 и „Службени гласник РС”, број 30/10).

Минимални национални стандарди за меру: *„Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства”*

1) Закон о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 30/10-др. закон)

(1) Правилник о одређивању подручја са отежаним условима рада у пољопривреди („Службени гласник РС”, број 29/13);
(2) Правилник о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, обрасцима захтева за упис и промену података и прилога, документацији која се прилаже уз захтев, начину чувања података, као и о условима за пасивни статус пољопривредног газдинства („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 21/10, 89/10, 22/11, 97/11 и 15/12);

2) Закон о ветеринарству („Службени гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12)

(1) Правилник о ветеринарско – санитарним условима, односно општим и посебним условима за хигијену хране животињског порекла, као и о условима хигијене хране животињског порекла („Службени гласник РС”, бр. 25/11 и 27/14);
(2) Правилник о начину разврставања и поступања са споредним производима животињског порекла ветеринарско санитарним условима за изградњу објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, начину спровођења службене контроле, као и условима за сточна гробља и јаме гробнице („Службени гласник РС”, бр. 31/11, 97/13 и 15/15);

3) Закон о добробити животиња („Службени гласник РС”, бр. 41/09)

(1) Правилник о условима и средствима за лишавање животиња живота, начину поступања са животињама непосредно пре клања, начину омамљивања и искрварења животиња, условима и начину клања животиња без претходног омамљивања, као и програму обуке о добробити животиња током клања („Службени гласник РС”, број 14/10).

4) Закон о безбедности хране („Службени гласник РС”, бр. 41/09)

(1) Правилник о условима хигијене хране („Службени гласник РС”, број 73/10);
(2) Правилник о општим и посебним условима хигијене хране у било којој фази производње, прераде и промета („Службени гласник РС”, број 72/10) („Микробиолошки критеријуми за храну”).

5) Закон о надзору над прехрамбеним производима биљног порекла („Службени гласник РС”, бр. 25/96 и 101/05-др. закон).

(1) Правилник о ближим условима за производњу и промет прехрамбених производа биљног порекла („Службени гласник РС”, број 50/96)

6) Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09-испр., 64/10-одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13-одлука УС, 50/13-одлука УС, 98/13-одлука УС, 132/14 и 145/14);

7) Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09)

(1) Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 69/05);

8) Закон о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/05)

(1) Правилник о поступку утврђивања испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду („Службени гласник РС”, бр. 60/06);

9) Закон о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”, бр. 33/97, 31/01 и „Службени гласник РС”, број 30/10).

Минимални национални стандарди за меру: *„Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања”*

1) Закон о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 99/11-др. закон, 93/12 и 84/15)

(1) Правилник о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај („Службени гласник РС”, бр. 41/10, 103/10 и 99/12);
(2) Правилник о условима и начину обављања угоститељске делатности, начину пружања угоститељских услуга, разврставању угоститељских објеката и минимално техничким условима за уређење и опремање угоститељских објеката („Службени гласник РС”, број 48/12);
(3) Правилник о минималним техничким и санитарно – хигијенским условима за пружање угоститељских услуга у домаћој радиности и у сеоском туристичком домаћинству („Службени гласник РС”, бр. 41/10 и 48/12).